

10/2016

BIBLIOTEKARZ

Magdalena Paul

Jak czytają i e-czytają Polacy?

Tomasz Pawlik

Biblioteka czyli nie tylko książki

Małgorzata Fitas

Doświadczenia bibliotekarza
na pograniczu

Teresa Leśniak

Skąd się biorą dzieci
w bibliotece?

23. Ogólnopolska Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego, Oświęcim 2016

Organizatorem Konkursu jest Miejska Biblioteka Publiczna
im. Ł. Górnickiego GALERIA KSIĄŻKI w Oświęcimiu

**Hasło tegorocznej Nagrody brzmi:
„Wielka zabawa z książkami”**

NOMINACJE 2016

1. Grażyna Bąkiewicz: **Ale historia... Mieszko, ty wikingu!** - Wydawnictwo Nasza Księgarnia
2. Agnieszka Budzicz-Marchlewska: **Dwie siostry i wiedźma** - Wydawnictwo Skrzat
3. Zenon Gierała: **Tajemnica starej cerkwi** - Wydawnictwo Jedność
4. Irena Landau: **Ostatnie piętro** - Wydawnictwo Literatura
5. Zuzanna Orlińska: **Stary Noe** - Wydawnictwo Literatura
6. Renata Piątkowska: **Która to Malala?** - Wydawnictwo Literatura
7. Marcin Prokop: **Longin. Tu byłem** - Znak
8. Rafał Skarżycki: **Hej, Jędrzek, przepraszam czy tu borują** - Wydawnictwo Nasza Księgarnia
9. Agnieszka Suchowierska: **Mat i świat** - Wydawnictwo Krytyka Polityczna
10. Andrzej Żak: **Kapelusz kapitana Drake'a** - Wydawnictwo Akapit Press

Wyniki Konkursu zostaną ogłoszone na stronie Organizatora (<http://mbp-oswiecim.pl/>)
i podczas uroczystej gali 23. Ogólnopolskiej Nagrody Literackiej – 13 października 2016 r.

Ogólnopolską Nagrodę Literacką im. Kornela Makuszyńskiego patronatem objęli
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich i miesięcznik „Bibliotekarz”.

Spis treści

OD REDAKTORA (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTYKUŁY

Magdalena Paul: Jak czytają i e-czytają Polacy? – 4

Małgorzata Fitas: Doświadczenia bibliotekarza na pograniczu – 8

Tomasz Pawlik: Biblioteka czyli nie tylko książki – 10

WYWIADY

Rozmowa z Agnieszką Dworak, laureatką konkursu Bibliotekarz Roku 2015 (Marzena Przybysz) – 11

Z BIBLIOTEK

Teresa Leśniak: Skąd się biorą dzieci w bibliotece? – 14

Bartosz Suwiński: To już pięć lat na ulicy Minorytów! – 18

SPRAWOZDANIA I RELACJE

Homo informaticus. Czytelnictwo w dobie rewolucji technologicznej (Ewa Madej) – 20

Polubić czytanie (Grażyna Dittrich) – 23

Czytelnictwo – nowa jakość (Anna Piotrowska) – 26

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA

Sygnaly o nowych publikacjach (Lidia Bąkowska) – 29

Z oficyny wydawniczej SBP (Marzena Przybysz) – 31

PRAWO BIBLIOTECZNE

Ramy prawne bibliotek „nienazwanych” (Rafał Golał) – 33

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH W PRACY BIBLIOTEKARZA.

DOŚWIADCZENIA I PRAKTYKA

Zasady przeprowadzania sprawdzeń ze zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami (Sylvia Czub-Kielczewska) – 36

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Janina Kościów (Anna Śliwińska) – 39

Z ŻYCIA SBP

Konkurs SBP na najciekawsze wydarzenie organizowane w ramach Tygodnia Bibliotek 2016
• Digitalizacja wydawnictw SBP • Badania fonografii polskiej • Kongres Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych IAML, Rzym 2016 • 82. Kongres IFLA w Columbus, Ohio 2016 • Nagroda Premiera dla pracy wydanej przez Wydawnictwo SBP (Marzena Przybysz) – 42

POSTAKTUALIA (Jacek Wojciechowski) – 38

W KILKU SŁOWACH – 25, 35

Contents

FROM THE EDITOR (Elżbieta Stefańczyk) – 3

ARTICLES

Magdalena Paul: How Do Poles Read and eRead? – 4
Małgorzata Fitas: Experiences of a Librarian in a Borderland – 8
Tomasz Pawlik: A Library, That is Not Only Books – 10

INTERVIEWS

The Interview with Agnieszka Dworak, The Winner of the Competition “The Librarian of the Year 2015” (Marzena Przybysz) – 11

FROM LIBRARIES

Teresa Leśniak: Where Are Children in the Library From? – 14
Bartosz Suwiński: Five Years Have Passed on Minorytów Street! – 18

EVENTS AND REPORTS

Homo informaticus. Readership in the Era of Technological Revolution (Ewa Madej) – 20
To Get to Like Reading (Grażyna Dittrich) – 23
Readership - a New Quality (Anna Piotrowska) – 26

REVIEW OF PUBLICATIONS

New Books Flash (Lidia Bąkowska) – 29
From the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 31

LIBRARY LAW

Legal Framework for “Unnamed” Libraries (Rafał Golat) – 33

PERSONAL DATA PROTECTION IN THE WORK OF LIBRARIANS EXPERIENCE AND PRACTICE

The Rules for Conducting Assessments of Lawfulness of Personal Data Processing (Sylvia Czub-Kielczewska) – 36

OBITUARIES

Janina Kościów (Anna Śliwińska) – 39

FROM THE PLA

The PLA Contest for the Most Interesting Event Organized as a Part of The Libraries Week 2016 • Digitisation of the PLA Publications • Studies on Polish Phonography • 2016 IAML Congress, Rome, Italy • 82nd IFLA General Conference and Assembly in Columbus, Ohio 2016 • Prime Minister Prize for Work Published by the PLA Publishing House (Marzena Przybysz) – 42

POST-CURRENT EVENTS (Jacek Wojciechowski) – 38

IN A NUTSHELL – 25, 35

Od Redaktora

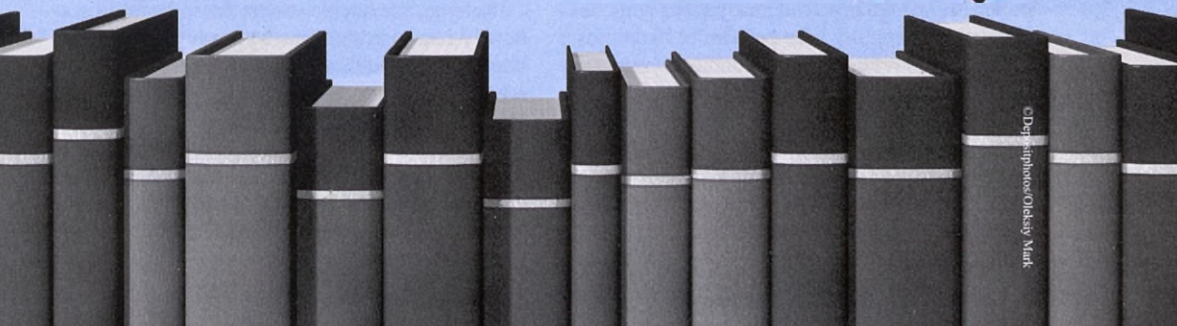
Szanowni Państwo,
Drodzy Czytelnicy,

Październikowy numer „Bibliotekarza”, obok tekstów problemowych, zawiera przegląd bieżących wydarzeń, relacji i sprawozdań. W dziale „Artykuły” zamieszczamy trzy teksty. Pierwszy z nich *Jak czytają i e-czytają Polacy?* autorstwa Magdaleny Paul przedstawia zmianę zachowań czytelniczych w kontekście dostępu do e-tekstów i urzędzeń pozwalających z nich korzystać. Tekst powstał na podstawie wyników badań realizowanych w latach 2015-2016 w Centrum Cyfrowym Projekt: Polska, których rezultatem był raport opublikowany w czerwcu 2016 r. W kolejnym artykule *Doświadczenia bibliotekarza na pograniczu* Małgorzata Fitas prezentuje działania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zgorzelcu związane z współtworzeniem Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska, która rejestruje artykuły z lokalnych czasopism dotyczących Zgorzelca i powiatu zgorzeleckiego, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki pogranicza. W następnym artykule *Biblioteka czyli nie tylko książki* Tomasz Pawlik omawia funkcje edukacyjne, kulturowe i integracyjne bibliotek, jako równorzędne do funkcji udostępniania książek. Wśród nowinek technicznych, które powinny znaleźć zastosowanie w bibliotekach wymienia beacony. W numerze zamieszczamy wywiad z Agnieszką Dworak, laureatką VI edycji Ogólnopolskiego Konkursu SBP Bibliotekarz Roku 2015, kierownikiem Oddziału dla Dzieci i Młodzieży Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie. Ciekawa rozmowa przynosi wiele informacji dotyczących codziennej pracy, realizowanych projektów oraz nowych inicjatyw i planów związanych zarówno z pracą, jak i życiem osobistym.

W dziale „Z bibliotek” prezentujemy dwa artykuły. Pierwszy z nich Teresy Leśniak *Skąd się biorą dzieci w bibliotece?* omawia działania promocyjne na rzecz czytelnictwa najmłodszych użytkowników Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej. Drugi *To już pięć lat na ulicy Minorytów!* Bartosza Suwińskiego prezentuje bogatą i różnorodną działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu, która od pięciu lat zaprasza użytkowników do nowoczesnej, przyjaznej użytkownikom siedziby. W dziale „Sprawozdania i relacje” przedstawiamy trzy teksty. Pierwszy z nich *Homo informaticus. Czytelnictwo w dobie rewolucji technologicznej* Ewy Madej to relacja z konferencji zorganizowanej w maju 2016 r. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jastrzębiu Zdroju, drugi *Polubić czytanie* autorstwa Grażyny Dittrich z Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach przedstawia sprawozdanie z konferencji zorganizowanej także w maju. Ostatni tekst *Czytelnictwo – nowa jakość* Anny Piotrowskiej z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie relacjonuje Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych, które odbyło się w czerwcu 2016 r. W dziale „Prawo biblioteczne” zamieszczamy kolejny tekst Rafała Golata, tym razem poświęcony *Ramom prawnym bibliotek „nienazwanych”*. Natomiast w dziale „Ochrona danych osobowych w pracy bibliotekarza. Doświadczenia i praktyka” tekst Sylwii Czub-Kielczewskiej *Zasady przeprowadzania sprawdzeń ze zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami*.

Październikowy numer „Bibliotekarza” uzupełniają stałe działy „Przegląd piśmiennictwa”, „Z życia SBP”, „W kilku słowach”, a także „Postaktualia” Jacka Wojciechowskiego.

Elżbieta Stefanowicz

Jak czytają i e-czytają Polacy?

Zmiana zachowań czytelniczych w kontekście dostępu do e-tekstów

WYOBRAŹMY SOBIE CZYTELNIKA

Czy to starszy pan siedzący w czytelni i przeglądający co rano gazetę? Miłośniczka kryminałów, która wypożycza tuzin książek na wakacje? Student, który po męczącej sesji wraca do odkładanych długo na półkę powieści? Dziewczynka, która seryjnie czyta opowieści Sary Dessen, czy jej koleżanka, która sięga tylko po lektury szkolne? A może przedszkolak, który dopiero uczy się rozpoznawać pierwsze litery? Mamy tyle typów czytelników, ile – chciałoby się powiedzieć – książek na bibliotecznej półce. Coraz częściej jednak czytelnik to także starsza pani, która czyta w podróży e-książki na Kindle'u, mężczyzna w średnim wieku przeglądający w pracy blogi i internetowe serwisy informacyjne między rozmowami telefonicznymi, kobieta słuchająca audiobooki w trakcie jazdy samochodem do pracy i chłopak czytający komiksy na swoim smartfonie. Nowe technologie i urządzenia mobilne na dobre zadomowiły się już bowiem także w obszarze zachowań czytelniczych.

Tymczasem zjawisko e-czytania, czyli czytania tekstów na nośnikach elektronicznych nie zostało do tej pory szczegółowo zbadane. W definicjach pola badawczego czytelnictwa, jak też w modelu kultury czytelniczej, jako przedmiot aktywności czytelniczej i w konsekwencji badań wymieniane są książka drukowana oraz wydawnictwa periodyczne, a czytanie e-tekstów pojawia się przede wszystkim jako element porównawczy w stosunku do czytelnictwa tekstów drukowanych¹. W ostatnich latach sytuacja powoli się zmienia, czego przykładem może być wprowadzenie pojęć „die-

ty tekstowej” i „diety czytelniczej” w badaniach realizowanych na zlecenie Polskiej Izby Książki².

W tym kontekście warto przytoczyć badanie realizowane w latach 2015-2016 w Centrum Cyfrowym Projekt: Polska, którego zwieńczeniem jest opublikowany w czerwcu raport *Jak czytają Polacy?*³. Badanie miało charakter jakościowy, a jego głównym zadaniem była odpowiedź na pytanie, czy i w jaki sposób dostępność e-tekstów i urządzeń pozwalających z nich korzystać zmienia zachowania czytelnicze – co ważne, odpowiedź na pytanie „jak?”, a nie „ile?”. Projekt zrealizowano z wykorzystaniem metod i narzędzi badawczych nauk społecznych i humanistycznych. Nakreślenie jak najdokładniejszego obrazu korzystania z e-tekstów wymagało przeglądowych badań retrospektywnych. Przeprowadzono przegląd literatury naukowej, dotyczącej uwarunkowań popularności e-tekstów oraz czytników i pozostałych urządzeń mobilnych służących m.in. czytaniu oraz przegląd raportów badawczych, gdzie zaprezentowano dane opisujące obraz e-czytelnictwa w Polsce, z porównaniem wskaźników zachowań czytelniczych w innych krajach. Dokonano również analizy dyskursu medialnego.

Kolejną, niezwykle ważną część badania stanowiły dwa zogniskowane wywiady grupowe z bibliotekarzami publicznymi, dotyczące dostępności e-booków oraz czytników lub tabletek w bibliotekach publicznych, ich popularności oraz postaw wobec nowych form książki, jakie wyrażają zarówno użytkownicy, jak i sami bibliotekarze. Przeprowadzono także 20 pogłębionych wywiadów indywidualnych (10 osób w wieku powyżej 20 lat,

ze wsi i miast o zróżnicowanej liczbie mieszkańców), uzupełnionych badaniami dzienniczkowymi, w których respondenci w szczególowy sposób zapisywali, co, kiedy i na jakim nośniku czytali. Ich analiza pozwoliła na zebranie odpowiedzi na pytania dotyczące intuicyjnego, „oddolnego” definiowania e-czytania.

Za szczególnie interesujące należy uznać zebranie doświadczeń bibliotekarzy pracujących w bibliotekach publicznych, którzy w naturalny sposób pełnią funkcję mediatora pomiędzy czytelnikiem a książką. W przypadku książek elektronicznych, do których „obsługi” niezbędne są przynajmniej podstawowe kompetencje cyfrowe, rola ta wydaje się przybierać szczególną wartość. Wywiady grupowe zostały przeprowadzone w styczniu 2016 r. wśród 12 pracowników bibliotek publicznych w dwóch lokalizacjach: w Warszawie i Wrocławiu. Większość bibliotek reprezentowanych przez uczestników badania, zarówno z regionu wrocławskiego, jak i warszawskiego, uczestniczyło w konsorcjum *Ibuk Libra*. Pozostali mieli doświadczenia współpracy ze Stowarzyszeniem Niewidomych Larix (serwis Czytak), serwisami *Bez Kartek* oraz *Legimi*; wspominano również o portalu *Wolne Lektury*.

Z wypowiedzi uczestników badania wynikało, że wśród bibliotek publicznych udostępnianie e-tekstów, a zwłaszcza e-książek, stanowi wciąż pewne novum.

Wynika z tego ogromna potrzeba szkoleń w zakresie wykorzystania ICT w różnych kontekstach czytelniczych, ponieważ jak stwierdzają bibliotekarze, jednym z ważniejszych elementów decydujących o skali wykorzystania nowych usług jest ich własna wiedza, umiejętności i postawy. *Uważamy, że sukces e-booka zależy w dużej mierze od bibliotekarza i od bibliotek. Jeśli chodzi o bibliotekarza, to my jesteśmy w konsorcjum 3 lata i tak naprawdę na początku wyniki nie były dla nas satysfakcjonujące. Nauczyliśmy się więc, to też jest ważne, żeby wszyscy bibliotekarze, cały zespół wiedział, że jest takie coś i jak z tego korzystać, bo w bibliotece pracują, tak jak wszędzie, ludzie w różnym wieku. Może młodszym jest łatwiej, może starszym jest trudniej, ale to jest ważne. To jest dodatkowy obowiązek, na pewno, wydawać te kody, ale uważamy, że jest to tak naprawdę kolejna forma rozwoju biblioteki – mówiła jedna z respondentek. Szkolenia realizowane przez dostawców treści często są niewystarczające i pozostawiają wiele wątpliwości dotyczących możliwości i ograniczeń korzystania z e-tekstów. W tym kontekście szczególnie ważna jest tematyka prawa autorskiego. Znaczącą barierą w udostępnianiu e-tekstów i audiobooków jest dla bibliote-*

karzy niepewność co do legalności prowadzonych działań. Podstawowe kwestie są zazwyczaj uregulowane, ale niekiedy brak rozwiązań technicznych czy regulaminowych. Jedna z respondentek wyraziła swoje obawy w następujący sposób: *...przecież taki e-book nie ma limitu czasowego. Więc tutaj wchodzi sprawy formalnoprawne. Musiałybyśmy mieć jakiś program, który by zabezpieczył takiego e-booka; sprawił, że rzeczywiście taka książka wygasa po miesiącu. Problem byłby rozwiązany systemowo.*

Choć pierwsze reakcje czytelników wobec możliwości korzystania z książek elektronicznych bywają zazwyczaj zachowawcze (*Tylko z drukowaną książką można iść do łóżka, e-booki są alternatywą w sytuacji, gdy nie ma wersji papierowej*), użytkownicy bibliotek odnajdują zalety korzystania z książek w wersji elektronicznej. Jak referowała jedna z uczestniczek wywiadu grupowego: *...miałam takie sygnały, że właśnie przyszła pani, młoda osoba, poprosić, bo wiedziała od koleżanki, że może od nas dostać kod. „Wie pani co, bo tam się tak fajnie książkę na półkę daje, zakładki sobie porobiłam, nie muszę szukać tego ileś razy”. Wzbogaciły się narzędzia operowania taką książką. Powiększyć sobie czcionkę, zrobić zakładkę, nawet zrobić sobie jakąś notatkę. Mamy takie sygnały, że fajnie. Jednak wielu czytelników nie lubi czytania z ekranu – często skarżą się na oczy zmęczone całonocną pracą przy komputerze. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być korzystanie z e-czytelników z technologią e-papieru, jednak sprzęt ten wydaje się wciąż zbyt drogi dla większości bibliotek i użytkowników indywidualnych.*

KIM JEST E-CZYTELNIK W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH?

Kluczem do zainteresowania elektroniczną formą publikacji nie jest wiek, ale indywidualne postawy, przekonania i doświadczenia użytkowników. Specyfika doboru tytułów i przewaga literatury naukowej na subskrybowanych platformach powodują, że z oferty korzystają przede wszystkim studenci w wieku 20-30 lat, odsyłani do bibliotek publicznych także przez placówki akademickie. Zdecydowanie mniej jest użytkowników z innych grup wiekowych: gimnazjalistów (szukających informacji przede wszystkim dla celów edukacyjnych) oraz seniorów – np. uczestników zajęć prowadzonych na Uniwersytetach Trzeciego Wieku. Są to głównie osoby, które po prostu dużo czytają, są intensywnymi odbiorcami treści bez względu na jej formę: *Zazwyczaj e-booki czytają osoby, które czytają bardzo dużo. Oni czytają i papie-*

Czytanie książek, prasy, wiadomości na stronach internetowych oraz portalu Facebook w podziale na pory dnia i nośniki. Źródło: <http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytaj%C4%85-Polacy-raport-ko%C5%84cowy.pdf>

rową wersję, i na ekranie w podróży. To są zazwyczaj czytelnicy, którzy czytają dużo i po prostu mają taką silną potrzebę sięgania po nowe media. E-teksty są też chętniej czytane przez ludzi posługujących się sprawnie i na co dzień technologiami cyfrowymi. Ja nie kategoryzowałabym, nie robiłabym takich dwóch kategorii: że jest czytelnik, który czyta książkę tradycyjną, i jest czytelnik, który czyta e-książkę. Wydaje mi się, że to się jak najbardziej miesza – dodawała kolejną respondentka.

Choć bibliotekarze mają różne osobiste preferencje w stosunku do e-książek, cyfrowość coraz rzadziej bywa traktowana przez nich jako zagrożenie. Zdecydowanie częściej wykorzystanie jej możliwości postrzegane jest w bibliotekach jako warunek przetrwania, w tym także sposób docierania do potencjalnych użytkowników, nawiązywa-

nia nowych kontaktów, wchodzenia w nowe obszary. Nowe technologie to narzędzie lub środowisko, które trzeba zagospodarować, wykorzystać, żeby do użytkowników dotrzeć. Modernizacja nie tylko infrastruktury, lecz także usług oferowanych przez biblioteki, wywołuje w pracownikach poczucie dumy i spełnienia zawodowego.

Analiza wywiadów oraz dzienniczków respondentów indywidualnych daje dokładniejszy obraz e-czytelniaka i jego „czytelniczego” dnia. W tym miejscu należy zaznaczyć wyraźnie, że badanie dotyczyło wyłącznie tzw. czytelnictwa ludycznego, tzn. czytania dla rozrywki i przyjemności, a nie w celach edukacyjnych lub zawodowych.

Poranek to dla badanych osób czas najbardziej intensywnych działań, w szczególności zaś tych związanych ze sprawdzaniem wiadomości, nowin dotyczących tak sfery publicznej, jak i prywatnej, np. Facebooka – 6 z 10 respondentów zadeklarowało poranne sprawdzanie swoich profili. Równie popularna jest prasa papierowa, jak też gazety czytane w wersji elektronicznej. Lekturze książki papierowej oddawało się na początku dnia sześć osób

(głównie osoby w starszym wieku). Zwraca uwagę fakt, że zdecydowana większość aktywności czytelniczych została zrealizowana w formatach elektronicznych: na smartfonach, komputerach, tabletach, komputerach i czytnikach.

W godzinach przedpołudniowych respondenci czytają znacznie mniej. W dalszym ciągu popularny jest Facebook, częściej badanych kontynuowała sprawdzanie wiadomości, czytała czasopisma papierowe. W tej części dnia utrzymało się zainteresowanie książkami, czytane są również blogi i maile. Wczesnym popołudniem dominują natomiast aktywności czytelnicze związane z wykorzystaniem komputera (dla wielu respondentów to czas pracy), zwiększa się popularność Facebooka. Nadal czytane są przede wszystkim gazety i wiadomości.

Pora powrotów z pracy do domu to czas, kiedy wpisy w dzienniczkach są zdecydowanie najmniej intensywne w planie całego dnia. Widocznie zmniejsza się zainteresowanie Facebookiem, częściej sięga się po wiadomości.

W godzinach wieczornych (od godz. 19) najbardziej zyskuje na zainteresowaniu respondentów książka (37 notatek – 30 dotyczące formatu papierowego, 7 – czytnika, 1 – tabletu i 1 – audiobooka). Wraca korzystanie z Facebooka, a także sprawdzanie wiadomości. Pora „przed snem” to dla respondentów zdecydowanie „czas książki”. Pozostałe wpisy dotyczą czytania informacji i artykułów na urządzeniach mobilnych (smartfon, tablet, czytnik). Żaden z badanych nie korzystał w tym okresie z Facebooka.

Respondenci do odczytu e-tekstów korzystali ze smartfonów, komputerów lub laptopów, tabletów, czytników, a także używali książek i prasy drukowanej, jednak żaden z respondentów nie korzystał ze wszystkich typów nośników. Największą popularnością cieszą się: książka drukowana, komputer i prasa papierowa, co zapewne wynika z ich powszechnej dostępności. Następnym wybranym nośnikiem jest smartfon, na którym czyta się przede wszystkim wpisy w mediach społecznościowych, wiadomości i krótkie artykuły. Tablet i czytnik są zdecydowanie mniej popularne – posiadało je i używało odpowiednio 4 i 3 na 10 respondentów. Trzeba jednak dodać, że jeśli już ktoś zdecydował się na kupno czytnika, jest on przez niego dość intensywnie wykorzystywany, zwłaszcza podczas podróży i wyjazdów.

Wróćmy na chwilę do wątku korzystania z Facebooka. Lektura dzienniczek i wywiadów każe myśleć o Facebooku jako o swoistej „szarej eminencji” e-czytelnictwa. Na dziesięcioro respondentów, nie korzystały z niego tylko dwie seniorki. Facebook był również wymieniany bardzo często w dzienniczkach: spośród 120 e-wpisów 1/6 dotyczy właśnie tego portalu. Respondenci nazywają korzystanie z Facebooka „niezauważalnym”, ponieważ zagłębienie do zasobów tego serwisu jest realizowane w mikro przerwach, właściwie bez odrywania się od głównych zajęć dnia. Bardzo ważna jest także funkcja Facebooka jako punktu wyjścia do dalszej lektury, często tekstów polecanych przez znajomych lub obserwowane strony.

Zmierzając do podsumowania – jednym z najczęściej stawianych pytań pojawiających się w badaniach nad e-czytaniem jest to, które dotyczy odmiennych odczuć odbiorców porównujących wrażenia z lektury w wersji elektronicznej i tradycyjnej. Zostało ono także postawione przed respondentami i większość badanych dość zdecydowanie stwierdziła, że nie odczuwa żadnej zasadniczej różnicy pomiędzy e-lekturą i zapoznawaniem się z tekstami w formacie papiero-

wym. Różnica ma charakter formalny i wynika z konieczności użycia do tego celu potrzebnego sprzętu. To z kolei ma dwojakie konsekwencje – z jednej strony korzystanie ze smartphone’u, tabletu lub czytnika jest wygodne, zwłaszcza w podróży i poza domem, pozwala na to czas (zwłaszcza przy kupowaniu e-booków) i miejsce. Z drugiej – wiąże się z rezygnacją ze „zmysłowych przyjemności kontaktu z książką”: jej opracowaniem edytorskim, fakturą, zapachem.

Dzięki wzrastającej dostępności e-tekstów czytanie pozostaje jedną z częściej wybieranych form aktywności, także w krótkich chwilach „pomiędzy” zajęciami, w podróży, kolejkach czy przy posiłku. Jak wynika z danych uzyskanych w badaniu, kontakt z e-tekstami dokłada niemal drugie tyle czasu poświęcanego na czytanie. Inną sprawą pozostaje jakość tego czytania, określaną przez cel, poziom skupienia, zaangażowanie czytelnika. Ta kwestia wymaga już jednak odrębnych badań. Tymczasem zachęcamy do zapoznania się z raportem *Jak czytają Polacy?* dostępnym na stronie Centrum Cyfrowego Projekt: Polska (<http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytaj%20C4%85-Polacy-raport-ko%20C5%84cowy.pdf>).

Magdalena Paul
Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii
Uniwersytetu Warszawskiego

PRZYPISY

- ¹ Por. WOJCIECHOWSKI, J. Czytelnictwo. Wyd. 2. Kraków 1989. ANDRZEJEWSKA, J. Kultura czytelnicza jednostki jako program edukacji czytelniczej i przedmiot badań. *Studia o Książce* 1989, t. 18, s. 23-61. CHYMKOWSKI, R., Koryś, I., Dawidowicz-Chymkowska, O. *Spółeczny zasięg książki w Polsce w 2012 r.* [online], [dostęp: 22.07.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.bn.org.pl/download/document/1362741578.pdf>>.
- ² *Kierunki i formy transformacji czytelnictwa w Polsce. Raport z badania założycielskiego.* Warszawa 2013 [online], [dostęp: 22.07.2016]. Dostępny w WWW: <http://www.pik.org.pl/upload/files/RCz_Badanie_zalozycielskie.Raport.CBOS.pdf>; TOCZYŃSKI, P. *Wokół kierunków i form transformacji czytelnictwa w Polsce (o genezie, źródłach, celach, metodach i realizacji badania zmian czytelnictwa.* 2014 [online], [dostęp: 22.07.2016]. Dostępny w WWW: <<http://depot.ceon.pl/handle/123456789/5930>>.
- ³ KISIŁOWSKA, M., PAUL, M., ZAJĄC, M. *Jak czytają Polacy?* [online], [dostęp: 22.07.2016]. Dostępny w WWW: <<http://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2016/06/Jak-czytaj%20C4%85-Polacy-raport-ko%20C5%84cowy.pdf>>.

Doświadczenia bibliotekarza na pograniczu

Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu współtworzy – wspólnie z 27 bibliotekami – Bibliografię Regionalną Dolnego Śląska. W bazie rejestrowane są artykuły z naszych lokalnych czasopism, które dotyczą historii, kultury, turystyki miasta Zgorzelca i powiatu zgorzeleckiego. Otoczone szczególną uwagą są artykuły dotyczące wszelkiej problematyki pogranicza. Dzieje się dlatego tak, że żyjemy na granicy polsko-niemieckiej, a Zgorzelec i Görlitz, choć to dwa różne miasta, kiedyś tworzyły jeden organizm miejski. Ze względu na wspólną historię i współczesną współpracę, począwszy od wspólnych imprez kulturalnych, współpracy szkół, urzędów, służby zdrowia, a także wielu innych wydarzeń, powstaje duża liczba artykułów prasowych, które dokumentują przebieg poszczególnych przedsięwzięć. Artykuły te stają się źródłem wiedzy, dokumentują bowiem naszą współpracę, stając się tym samym cennym archiwum dla mieszkańców Zgorzelca, uczniów i studentów, którzy poszukują informacji na ten temat. Zainteresowanie tematyką regionalną, a w szczególności zagadnieniami polsko-niemieckimi jest duże. Wiele osób pisze prace, których ważnym elementem stają się informacje z artykułów zarejestrowanych w naszej bazie. Opracowując artykuły staramy się, aby w odpowiedni sposób dobrać hasło przedmiotowe, by poszukujący czytelnik potrafił szybko zlokalizować interesujący go materiał. Dla wszystkich tematów dotyczących pogranicza i współpracy polsko-niemieckiej stosujemy hasło „REGIONY PRZYGRANICZNE”. Takie rozwiązanie stanowi duże ułatwienie dla użytkowników przy samodzielnym poszukiwaniu informacji. Ułatwia to też pracę bibliotekarzom, którzy pomagają czytelnikom.

Oto kilka przykładów wydarzeń, które dotyczą obu miast, cieszą się dużym zainteresowaniem, a poklośiem których są artykuły ukazujące się w naszej lokalnej prasie.

Jednym z takich wydarzeń są Dni Literatury nad Nysą, których współorganizatorem jest Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu. „Dni Literatury” to międzynarodowy projekt literacki o charakterze festiwalu. Podejmuje on tematy krążące wokół nieznanych lub zapomnianych aspektów sąsiedzkiego współżycia narodów w Europie Środkowej i Wschodniej i pokazuje różne sposoby interpretacji przeszłości i teraźniejszości na przykładzie współczesnej literatury. Dzięki geograficznemu położeniu Görlitz i Zgorzelca festiwal może skupić się na ważnym obszarze literackiej mapy – regionie przygranicznym – i przyrzeć się nierzadko trudnym stosunkom między narodami Europy Środkowej i Wschodniej po II wojnie światowej aż do chwili obecnej. Wolny Kraj Saksonia, jako sąsiadujący z Polską, odgrywa w tym kontekście rolę szczególną. Dni Literatury nad Nysą jako forum międzynarodowej wymiany kulturalnej są zamierzeniem na kilka najbliższych lat. Są zwiastunem Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 w Europa-Mieście Görlitz-Zgorzelec¹.

W 2016 r. w ramach Dni Literatury nad Nysą odbyło się spotkanie autorskie z Angelą Bajorek adiunktem w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, autorką *Heretyka z familoka. Biografii Janoscha*; laureatką X edycji „Cegły z Gazety – Nagrody im. Janoscha”. Spotkanie adresowane było do dzieci szkół podstawowych. Autorka w sposób przystępny przybliżyła młodemu czytelnikom postać Janoscha, autora

niezwykle ciekawych książek dla dzieci. Dzień później w synagodze w Goerlitz, publiczności niemieckiej opowiadała o biografii tego niezwykle go Ślązaka.

Kolejnym znaczącym wydarzeniem organizowanym po obu stronach Nysy jest *Śląski Wieczór Literacki*, w którym Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu również aktywnie uczestniczy. Chciałabym przytoczyć przykład z 2015 r. kiedy to w Zgorzelcu, w ramach Śląskiego Wieczoru Literackiego, nasza biblioteka zorganizowała historyczno-literackie spotkanie w dawnym dworze Scultetusa (kartografa, matematyka, astronomia, burmistrza Görlitz), a obecnie Domu Pomocy Społecznej „Jutrzenka”. Nie przez przypadek zostało wybrane to miejsce. Budynek ten był kiedyś siedzibą Greckiego Domu Starców (nazwa urzędowa z 1949 r.). Miasta Goerlitz i Zgorzelec dwa razy w XX w. stały się azylem dla Greków, którzy z całkiem odmiennych powodów musieli opuścić swoją ojczyznę. Uchodźcy za każdym razem wpływali na życie miast, a ich potomkowie do dzisiaj żyją po obu stronach Nysy. Grecka historia w szczególnie sposób przeplata się z przeszłością i teraźniejszością Europa – Miasta². Podczas tego wydarzenia mieliśmy możliwość wysłuchania opowieści o minionych dziejach tego obiektu oraz historii Greków zamieszkałych zarówno w Goerlitz, jak i w Zgorzelcu. Ciekawym punktem programu było wspólne czytanie książki autorstwa Ingrid Rosin *Wieża Reichenbacher* (w przekładzie polskim Hanny Majewskiej) przez uczniów polskich i niemieckich gimnazjów. Gościem specjalnym spotkania był Zdzisław Smektała, polski dziennikarz, felietonista, literat, aktor, obecnie związany z Wrocławiem, który w Domu Stanowym w Goerlitz wspominał nasze miasto i jego dzieje w latach 60. i 70. XX w., kiedy to obecność Greków była charakterystyczna i znacząca. Śląski Wieczór Literacki cieszy się dużą popularnością, jest imprezą wielokulturową i wielonarodowościową, skupia bowiem publiczność zarówno polską jak i niemiecką, a dla młodego pokolenia staje się przykładem dobrej współpracy.

Godne uwagi są również działania podejmowane przez naszą bibliotekę w ramach historycznego programu „Widzieliśmy”. Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu zorganizowała wystawę zatytułowaną „70 lat Zgorzelca”, która mogła się odbyć dzięki dużemu zaangażowaniu mieszkańców. Fotografie dokumentujące życie w mieście w latach 1945-2015 ofiarowane przez

mieszkańców Zgorzelca wypełniły wystawę, ukazującą zmiany społeczne i historyczne, jakie tu zachodziły. Kilka plansz z naszej wystawy trafiło na kolejną wystawę w Muzeum Śląskim w Goerlitz pod tytułem „W wielkiej biedzie”. Tak więc projekt „Widzieliśmy” zaistniał po obu stronach Nysy. Równoległym wydarzeniem był konkurs literacki, ogłoszony na wspomnienia z lat 1945-2015, dotyczący życia polskiego już Zgorzelca po II wojnie światowej. Konkurs także zaistniał po obu stronach Nysy, bowiem niektórzy autorzy mogli odczytać fragmenty swoich prac podczas Jubileuszu 10-lecia Muzeum Śląskiego w Goerlitz.

Ważnym wydarzeniem dla naszej społeczności lokalnej była budowa Mostu Staromiejskiego na Nysie Łużyckiej, łączącego oba miasta poprzez Przedmieście Nyskie ze strony polskiej, a Stare Miasto po stronie niemieckiej. Miała ona kluczowe znaczenie dla mieszkańców obu miast. Most powstał w miejscu starego, istniejącego przed wojną, który na skutek zawirowań wojennych uległ zniszczeniu. Jego odbudowa, oprócz walorów turystycznych i czysto praktycznych, miała wymiar historyczny. Most został jakby na nowo powołany do życia, a na finalizację budowy czekali z tą samą niecierpliwością mieszkańcy strony polskiej, jak i niemieckiej. Powstało szereg ulotek i artykułów w prasie, które dzisiaj stanowią cenne źródło informacji.

Wydarzenia, imprezy, zwyczajne życie – wszystko to wplata się w codzienność obu miast i ich mieszkańców. Powstaje dużo wspólnych projektów o tyle ciekawych, że obejmują one swym zasięgiem zarówno Zgorzelec, jak i Goerlitz. Ich atrakcyjność znajduje odzwierciedlenie w lokalnej prasie, a każdy artykuł staje się dokumentem naszej działalności i najnowszej historii.

Małgorzata Fitas
Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu

PRZYPISY

- ¹ *Dni Literatury Nad Nysą „Krajobrazy czasu”* [online], [dostęp: 19.05.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.wregionie.pl/informacje/warte-uwagi/item/5840-dni-literatury-nad-nysa-krajobrazy-czasu>>.
- ² ŻYTOMIRSKI, M. *Zaczynamy w DPS „Jutrzenka”/ Scultetus-Hof* [online], [dostęp: 19.05.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.biblioteka-zgorzelec.info/news/viewnews.php?cmd=view&id=%20326>>.

Doświadczenia bibliotekarza na pograniczu

Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu współtworzy – wspólnie z 27 bibliotekami – Bibliografię Regionalną Dolnego Śląska. W bazie rejestrowane są artykuły z naszych lokalnych czasopism, które dotyczą historii, kultury, turystyki miasta Zgorzelca i powiatu zgorzeleckiego. Otoczone szczególną uwagą są artykuły dotyczące wszelkiej problematyki pogranicza. Dzieje się dlatego tak, że żyjemy na granicy polsko-niemieckiej, a Zgorzelec i Görlitz, choć to dwa różne miasta, kiedyś tworzyły jeden organizm miejski. Ze względu na wspólną historię i współczesną współpracę, począwszy od wspólnych imprez kulturalnych, współpracy szkół, urzędów, służby zdrowia, a także wielu innych wydarzeń, powstaje duża liczba artykułów prasowych, które dokumentują przebieg poszczególnych przedsięwzięć. Artykuły te stają się źródłem wiedzy, dokumentują bowiem naszą współpracę, stając się tym samym cennym archiwum dla mieszkańców Zgorzelca, uczniów i studentów, którzy poszukują informacji na ten temat. Zainteresowanie tematyką regionalną, a w szczególności zagadnieniami polsko-niemieckimi jest duże. Wiele osób pisze prace, których ważnym elementem stają się informacje z artykułów zarejestrowanych w naszej bazie. Opracowując artykuły staramy się, aby w odpowiedni sposób dobrać hasło przedmiotowe, by poszukujący czytelnik potrafił szybko zlokalizować interesujący go materiał. Dla wszystkich tematów dotyczących pogranicza i współpracy polsko-niemieckiej stosujemy hasło „REGIONY PRZYGRANICZNE”. Takie rozwiązanie stanowi duże ułatwienie dla użytkowników przy samodzielnym poszukiwaniu informacji. Ułatwia to też pracę bibliotekarzom, którzy pomagają czytelnikom.

Oto kilka przykładów wydarzeń, które dotyczą obu miast, ciesząc się dużym zainteresowaniem, a pokłosiem których są artykuły ukazujące się w naszej lokalnej prasie.

Jednym z takich wydarzeń są Dni Literatury nad Nysą, których współorganizatorem jest Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu. „Dni Literatury” to międzynarodowy projekt literacki o charakterze festiwalu. Podejmuje on tematy krążące wokół nieznanych lub zapomnianych aspektów sąsiedzkiego współżycia narodów w Europie Środkowej i Wschodniej i pokazuje różne sposoby interpretacji przeszłości i teraźniejszości na przykładzie współczesnej literatury. Dzięki geograficznemu położeniu Görlitz i Zgorzelca festiwal może skupić się na ważnym obszarze literackiej mapy – regionie przygranicznym – i przyjrzeć się nierzadko trudnym stosunkom między narodami Europy Środkowej i Wschodniej po II wojnie światowej aż do chwili obecnej. Wolny Kraj Saksonia, jako sąsiadujący z Polską, odgrywa w tym kontekście rolę szczególną. Dni Literatury nad Nysą jako forum międzynarodowej wymiany kulturalnej są zamierzeniem na kilka najbliższych lat. Są zwiastunem Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016 w Europa-Mieście Görlitz-Zgorzelec¹.

W 2016 r. w ramach Dni Literatury nad Nysą odbyło się spotkanie autorskie z Angelą Bajorek adiunktem w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, autorką *Heretyka z familoka. Biografii Janoscha*; laureatką X edycji „Cegły z Gazety – Nagrody im. Janoscha”. Spotkanie adresowane było do dzieci szkół podstawowych. Autorka w sposób przystępny przybliżyła młodym czytelnikom postać Janoscha, autora

niezwykle ciekawych książek dla dzieci. Dzień później w synagodze w Goerlitz, publiczności niemieckiej opowiadała o biografii tego niezwykle-go Ślązaka.

Kolejnym znaczącym wydarzeniem organizowanym po obu stronach Nysy jest Śląski Wieczór Literacki, w którym Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu również aktywnie uczestniczy. Chciałabym przytoczyć przykład z 2015 r. kiedy to w Zgorzelcu, w ramach Śląskiego Wieczoru Literackiego, nasza biblioteka zorganizowała historyczno-literackie spotkanie w dawnym dworze Scultetusa (kartografa, matematyka, astronom, burmistrza Görlitz), a obecnie Domu Pomocy Społecznej „Jutrzenka”. Nie przez przypadek zostało wybrane to miejsce. Budynek ten był kiedyś siedzibą Greckiego Domu Starców (nazwa urzędowa z 1949 r.). Miasta Goerlitz i Zgorzelec dwa razy w XX w. stały się azylem dla Greków, którzy z całkiem odmiennych powodów musieli opuścić swoją ojczyznę. Uchodźcy za każdym razem wpływali na życie miast, a ich potomkowie do dzisiaj żyją po obu stronach Nysy. Grecka historia w szczególny sposób przeplata się z przeszłością i teraźniejszością Europa – Miasta¹”. Podczas tego wydarzenia mieliśmy możliwość wysłuchania opowieści o minionych dziejach tego obiektu oraz historii Greków zamieszkałych zarówno w Goerlitz, jak i w Zgorzelcu. Ciekawym punktem programu było wspólne czytanie książki autorstwa Ingrid Rosin *Wieża Reichenbacher* (w przekładzie polskim Hanny Majewskiej) przez uczniów polskich i niemieckich gimnazjów. Gościem specjalnym spotkania był Zdzisław Smektała, polski dziennikarz, felietonista, literat, aktor, obecnie związany z Wrocławiem, który w Domu Stanowym w Goerlitz wspominał nasze miasto i jego dzieje w latach 60. i 70. XX w., kiedy to obecność Greków była charakterystyczna i znacząca. Śląski Wieczór Literacki cieszy się dużą popularnością, jest imprezą wielokulturową i wielonarodowościową, skupia bowiem publiczność zarówno polską jak i niemiecką, a dla młodego pokolenia staje się przykładem dobrej współpracy.

Godne uwagi są również działania podejmowane przez naszą bibliotekę w ramach historycznego programu „Widzieliśmy”. Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu zorganizowała wystawę zatytułowaną „70 lat Zgorzelca”, która mogła się odbyć dzięki dużemu zaangażowaniu mieszkańców. Fotografie dokumentujące życie w mieście w latach 1945-2015 ofiarowane przez

mieszkańców Zgorzelca wypełniły wystawę, ukazującą zmiany społeczne i historyczne, jakie tu zachodziły. Kilka plasz z naszej wystawy trafiło na kolejną wystawę w Muzeum Śląskim w Goerlitz pod tytułem „W wielkiej biedzie”. Tak więc projekt „Widzieliśmy” zaistniał po obu stronach Nysy. Równoległym wydarzeniem był konkurs literacki, ogłoszony w wspomnienia z lat 1945-2015, dotyczący życia polskiego już Zgorzelca po II wojnie światowej. Konkurs także zaistniał po obu stronach Nysy, bowiem niektórzy autorzy mogli odczytać fragmenty swoich prac podczas Jubileuszu 10-lecia Muzeum Śląskiego w Goerlitz.

Ważnym wydarzeniem dla naszej społeczności lokalnej była budowa Mostu Staromiejskiego na Nysie Łużyckiej, łączącego oba miasta poprzez Przedmieście Nyskie ze strony polskiej, a Stare Miasto po stronie niemieckiej. Miała ona kluczowe znaczenie dla mieszkańców obu miast. Most powstał w miejscu starego, istniejącego przed wojną, który na skutek zawirowań wojennych uległ zniszczeniu. Jego odbudowa, oprócz walorów turystycznych i czysto praktycznych, miała wymiar historyczny. Most został jakby na nowo powołany do życia, a na finalizację budowy czekali z tą samą niecierpliwością mieszkańcy strony polskiej, jak i niemieckiej. Powstało szereg ulotek i artykułów w prasie, które dzisiaj stanowią cenne źródło informacji.

Wydarzenia, imprezy, zwyczajne życie – wszystko to wplata się w codzienność obu miast i ich mieszkańców. Powstaje dużo wspólnych projektów o tyle ciekawych, że obejmują one swym zasięgiem zarówno Zgorzelec, jak i Goerlitz. Ich atrakcyjność znajduje odzwierciedlenie w lokalnej prasie, a każdy artykuł staje się dokumentem naszej działalności i najnowszej historii.

Małgorzata Fitas
Miejska Biblioteka Publiczna w Zgorzelcu

PRZYPISY

- ¹ *Dni Literatury Nad Nysą „Krajobrazy czasu”* [online], [dostęp: 19.05.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.wregionie.pl/informacje/warte-uwagi/item/5840-dni-literatury-nad-nysa-krajobrazy-czasu>>.
- ² ŻYTOMIRSKI, M. *Zaczynamy w DPS „Jutrzenka”/ Scultetus-Hof* [online], [dostęp: 19.05.2016]. Dostępny w WWW: <<http://www.biblioteka-zgorzelec.info/news/viewnews.php?cmd=view&id=%20326>>.

Biblioteka czyli nie tylko książki

Pierwszym skojarzeniem ze słowem biblioteka zapewne jest książka. I choć nie ma w tym nic zaskakującego, warto pamiętać, że dziś biblioteka spełnia nie tylko funkcje związane z udostępnianiem książek, ale także funkcje edukacyjne, kulturowe, integracyjne. Aby jak najlepiej realizować te zadania nowoczesna biblioteka musi być przede wszystkim funkcjonalna i dostępna dla każdego obywatela.

Niedostępność dla osób z różnymi dysfunkcjami, brak spójnej identyfikacji wizualnej, brak wydzielonej przestrzeni do organizacji spotkań czy warsztatów. To tylko kilka problemów, które mogą zniechęcać czytelników do odwiedzania bibliotek. Nowoczesna biblioteka to nie tylko zaopatrzona w najnowsze tytuły księżnica, ale także miejsce, w którym każdy czytelnik może poczuć się jak w domu. Najlepszym przykładem, że możliwa jest biblioteka bez barier, jest Biblioteka Stacja Kultura w Rumi, która została uznana za najlepiej zaprojektowaną bibliotekę na świecie.

Wiele gmachów, w których zlokalizowane są polskie biblioteki projektowanych było w innej epoce, kiedy o wielu funkcjach współczesnych bibliotek nikt nie myślał. Trudno oczekiwać, że wszystkie biblioteki będziemy w stanie w najbliższym czasie przebudować na kształt biblioteki w Rumi czy Biblioteki na Koszykowej w Warszawie. Bardzo często o funkcjonalności biblioteki decydują detale, takie jak choćby wspomniana już identyfikacja wizualna, wygodne fotele czy pufy nadające wnętrzu mniej oficjalny charakter.

Podążając za nowinkami technicznymi warto przyjrzeć się niedużym urządzeniom – beaco-

ny – które z całą pewnością można zastosować w bibliotekach, ułatwiając czytelnikom korzystanie z nich. Czym są beacons? Są to nieduże urządzenia umożliwiające wykorzystanie mikrolokalizacji do przypisywania treści konkretnym miejscom i przedmiotom. Taka informacja kontekstowa wysyłana jest do mobilnego urządzenia np. smartfona, który odbierze ją gdy znajdzie się w zasięgu beacons. Dobrym przykładem wykorzystania beacons w sferze kultury jest przypadek krakowskiego MOCAR-u, gdzie za pomocą aplikacji połączonej z systemem beacons, każdy zwiedzający ma możliwość otrzymania rozszerzonej informacji o danym ekspozycie i jego autorze. Beacons rozmieszczone w bibliotekach mogłyby wysyłać informacje o rozmieszczeniu książek w wolnym dostępie. Inną propozycją wykorzystania tej technologii w bibliotekach mogłoby być wysyłanie na smartfona czytelnika informacji o spotkaniu z autorem powieści kryminalnych, gdy ten przegląda regał z tego typu literaturą. Możliwości wykorzystania beacons są zdecydowanie większe, wszystko zależy od pomysłowości samych bibliotekarzy.

Współczesny świat zmienia się niezwykle dynamicznie, a wraz z nim zmieniać muszą się same biblioteki. Nowoczesna biblioteka musi z jednej strony oferować czytelnikowi dostęp do bogatego księgozbioru, a z drugiej oddać do dyspozycji dobrze zaprojektowaną przestrzeń wykorzystującą rozwiązania technologiczne, ułatwiające czytelnikowi korzystanie z biblioteki.

Rozmowa z Agnieszką Dworak

laureatką konkursu
Bibliotekarz Roku 2015

Fot. Łukasz Kleska

Marzena Przybysz: Gratulacje, zajęła Pani trzecie miejsce w ogólnopolskim konkursie Bibliotekarz Roku 2015. Jak Pani ocenia ten rok?

Agnieszka Dworak: Dziękuję. Był to niezwykle pracowity rok. Nawiązaliśmy współpracę z nowymi partnerami, szkołami i przedszkolami. Udało się nam napisać kilka projektów takich jak „EkoPaka – zamykamy obieg surowców”. Jest to projekt koordynowany przez firmę INTERSEROH Organizacja Odzysku Opakowań S.A., dzięki której Oddział dla Dzieci zyskał nowe książki oraz materiały do zajęć, ale przede wszystkim włączył się w edukację ekologiczną, która jest w tej chwili ważnym elementem edukacji. Z kolei dzięki projektowi Narodowego Instytutu Dziedzictwa pozyskaliśmy środki na historyczno-literacką grę miejską. Przeprowadziliśmy również mnóstwo różnorodnych spotkań i zajęć z dziećmi.

M.P.: Z bibliotekarstwem związana jest Pani od kilkunastu lat. Czy od początku była to WiMBP w Rzeszowie?

A.D.: Tak. Z Biblioteką związana jestem od 2004 r. Pracę rozpoczęłam od stażu, dzięki czemu miałam okazję zobaczyć, jak pracują poszczególne oddziały i filie biblioteczne: Czytelnia Główna, Informatorium, Dział Komputeryzacji Zbiorów Bibliotecznych, Wypożyczalnia Główna – gdzie pracowałam prawie 8 lat. Zdobyłam tam cenne doświadczenie, które ułatwiło mi pracę na stanowisku kierowniczym.

M.P.: Proszę scharakteryzować środowisko bibliotekarskie, gdy rozpoczynała Pani pracę, widziane oczami dziewczyny sprzed 10 lat.

A.D.: Faktycznie, kiedy patrzę wstecz widzę jak znaczące zmiany zaszły w bibliotekach. Kiedy za-

czyślałam pracę komputery nie były jeszcze tak powszechne. W ciągu tych dziesięciu lat nauczyliśmy się opracowywania zbiorów w nowym programie – MARC 21, kilkakrotnie zmieniły się moduły i systemy – zaczynaliśmy od systemu MS-DOS, później była SOWA-1 i SOWA-2. Pamiętam, jak uczyliśmy się wprowadzać książki wraz ze starszymi pracownikami ramię w ramię – młodszym trudniej było opanować zasady opracowania, a starszym komputery. Czytelnicy także musieli przyzwyczaić się do komputerowego wyszukiwania i zamawiania książek. Myślę, że teraz nikt nie wyobraża sobie pracy bez komputera. Nowe technologie i idący za nimi powszechny dostęp do internetu, zmieniły oblicze bibliotekarstwa. Jesteśmy obywatelami świata, żyjemy szybciej, chcemy więcej, oczekujemy w bibliotekach atrakcyjnych spotkań i imprez kulturalnych i oczywiście najnowszych książek, audiobooków, filmów. Biblioteki mają ogromną konkurencję w postaci internetu, kin, domów kultury czy nawet galerii handlowych. Bibliotekarka XXI wieku jest pełna energii i pomysłów, otwarta i ocytana, dzięki czemu przyciąga do biblioteki i promuje książkę, co jest nie lada wyzwaniem w dzisiejszych czasach.

M.P.: Pracę na stanowisku kierownika Oddziału dla Dzieci i Młodzieży WiMBP w Rzeszowie rozpoczęła Pani w 2012 r. Co się zmieniło? Proszę opowiedzieć o nowych inicjatywach skierowanych do czytelników.

A.D.: Wiele się zmieniło, staramy się wyjść na przeciw oczekiwaniom młodych czytelników. Wraz ze współpracownikami prowadzimy Facebooka Oddziału, angażujemy się w atrakcyjne projekty i programy edukacyjne, jak również akcje międzynarodowe i ogólnopolskie. Dla najmłodszych

organizujemy konkursy czytelnicze, a dla młodzieży gry miejskie, które ciągle stanowią dla nas nowość. Nasza najnowsza inicjatywa to uczestnictwo w projekcie „EkoPaka – zamykamy obieg surowców” i edukacja ekologiczna dzieci. Prowadzimy warsztaty ekologiczne, które przyciągają najmłodszych czytelników. Dzieci poprzez zabawę uczą się jak dbać o środowisko i jak szanować książki. Czytelnicy skorzystali również z warsztatów „Skąd się wzięły mały w internecie?”. Zajęcia przeprowadzone zostały w ramach konkursu zorganizowanego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego oraz Wydawnictwo Widnokrąg.

M.P.: Czy wcześniejsze doświadczenia zawodowe (w pracy zespołowej) okazały się przydatne obecnie?

A.D.: Oczywiście. Uważam, że dobry, zorganizowany i zgrany zespół to podstawa sukcesu. Jeśli chcemy aby nasza praca przynosiła dobre efekty, to powinniśmy współpracować tak aby realizowane przez nas projekty i zadania były na tyle udane, że przyczynią się do wzrostu czytelnictwa i polepszenia wizerunku biblioteki. Trzeba znaleźć w każdym człowieku to co potrafi najlepiej i nauczyć się wykorzystywać te najbardziej pożądane umiejętności. Nie każdy potrafi być jednocześnie dobrym logistyką i osobą kreatywną. W zespole takie właśnie cechy uzupełniają się wzajemnie i to daje dobre efekty. Odrobina pasji z domieszką kreatywności i dobrej logistyki przynosi dobre efekty i daje satysfakcję.

M.P.: Prowadzi Pani nietypowe formy animacji czytelniczej. Proszę je opisać? Jak odbierają je młodzi użytkownicy biblioteki – dzieci i młodzież?

A.D.: Oddział dla Dzieci i Młodzieży jest miejscem, gdzie zawsze coś ciekawego się dzieje. Staram się, aby nasze lekcje biblioteczne czy inne zajęcia z dziećmi były interesujące i zachęcały do czytania, bo przecież książka nie jest nudna!

Każdego roku angażujemy Oddział w projekty i programy edukacyjne, akcje międzynarodowe i ogólnopolskie skierowane do bibliotek, np.: Tydzień z Internetem, Tydzień Edukacji Globalnej, czy Europejskie Dni Dziedzictwa. Podczas tych akcji prowadzimy dla dzieci lub młodzieży warsztaty tematyczne, które cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Pokazujemy np.: jak radzić sobie z pułapkami internetu, uczymy o bezpieczeństwie w sieci. Dzieciaki lubią poznawać inne kraje i ich kulturę np. z teatrykiem kamishibai.

W ramach Europejskich Dni Dziedzictwa organizujemy historyczno-literackie gry miejskie dla dzie-

ci i młodzieży, na które pozyskujemy środki dzięki projektowi. Dotychczasowe gry miejskie „Wehikuł Czasu” oraz „Rzeszowskimi uliczkami”, okazały się dużym sukcesem. Połączenie historii, sportu i tajemnicy oraz możliwość sprawdzenia wiedzy i umiejętności w terenie ogromnie spodobały się młodzieży.

W Oddziale funkcjonuje również Minigaleria Sztuki Dziecka i dla Dziecka, dzięki czemu możemy promować młode talenty poprzez organizację wystaw. Prace dzieci i młodzieży cieszą się dużym zainteresowaniem wśród naszych czytelników i nie tylko.

Dzięki programowi dotacyjnemu Instytutu Książki w naszej bibliotece funkcjonują dwa Dyskusyjne Kluby Książki – młodzieżowy i dziecięcy. DKK dla młodzieży prowadzę od 2012 r. Spotykamy się raz w miesiącu, a podczas wakacji – przy grillu. Młodzieży bardzo przypadła do gustu taka forma spotkań, chętnie czytają – nawet po dwie książki miesięcznie, piszą również recenzje do konkursu organizowanego przez Instytut Książki. Mamy już pierwsze sukcesy jako DKK – jeden z Klubowiczów zdobył tytuł Najlepszego Młodzieżowego Recenzenta Roku 2015. Jestem ogromnie dumna ze wszystkich moich Klubowiczów, widzę jak się rozwijają intelektualnie, potrafią krytycznie podejść do książki, nawiązują przyjaźnie, odnoszą sukcesy w szkole – wszystko dzięki DKK. Co więcej, poczucie przynależności do grupy oraz możliwość podzielenia się opinią na temat lektury daje im większą pewność siebie. Podobnie jest z Klubowiczami dziecięcego DKK.

M.P.: Co wpisałaby Pani na listę zawodowych osiągnięć?

A.D.: W 2009 r. udało mi się zrealizować wizytę studyjną w ramach programu Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Spędziłam tydzień w Norwegii, gdzie mogłam obserwować pracę tamtejszych placówek z czytelnikiem zarówno dziecięcym, jak i dorosłym, aby następnie przekazać swoim kolegom zdobytą wiedzę na temat dobrych praktyk bibliotekarskich. Pracowałam wtedy w Wypożyczalni dla Dorosłych, więc napisałam projekt na temat: „Nowych form edukacji informacyjnej w bibliotece XXI wieku – Biblioteka dla seniora”. Jestem niezmiernie dumna z tego, że zorganizowałam już 2 gry miejskie dla dzieci i dla młodzieży, ponieważ są to ogromnie czasochłonne i trudne przedsięwzięcia, a sprawiają młodzieży i dzieciom ogromną frajdę.

M.P.: Czego nie udało się Pani do tej pory dokonać, a co było wpisane w Pani plany?

A.D.: Planuję poprowadzić bloga wraz z moim Dyskusyjnym Klubem Książki. Być może uda nam się w tym roku.

M.P.: Proszę dokończyć zdanie: Biblioteka inspiruje ponieważ...

A.D.: Jest miejscem spotkań i centrum kultury, które działa na różnych płaszczyznach i dlatego każdy znajdzie tu coś dla siebie. Biblioteka inspiruje nie tylko do czytania, poszerza horyzonty, podsuwa pomysły i uczy.

M.P.: Co w bibliotekarstwie jest najważniejsze?

A.D.: Książki oczywiście, miłość do książki i otwartość na drugiego człowieka. Liczy się również pasja i to jak postrzegamy pracę z czytelnikiem dziecięcym, która do najłatwiejszych nie należy. Jeśli bibliotekarz nie czyta to brakuje pasji, a jak brakuje pasji to trudniej się pracuje. Dobre przygotowanie merytoryczne również jest bardzo ważne.

M.P.: Współpracuje Pani z wieloma instytucjami kulturalno-oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, które wspierają i włączają się w prowadzone akcje czytelnicze. Efekty tej pracy będą procentować. Spodziewała się Pani takich wyników? Proszę opisać Pani dokonania na rzecz środowiska lokalnego.

A.D.: Współpraca z innymi instytucjami jest niezwykle istotna dla aktywnej i atrakcyjnej promocji czytelnictwa. Wraz z Muzeum Dobranocek ze Zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie, współrealizujemy cykle czytelnicze dla dzieci: „Od bajki do Dobranocki” oraz „Wędrujące Dobranocki”, jest to doskonała promocja czytelnictwa wśród dzieci poprzez zabawę. Kontynuuję także rozpoczętą kilkanaście lat temu współpracę z Rzeszowskim Stowarzyszeniem Ochrony Zwierząt organizując wystawy prac pokonkursowych z akcji „Pomóżmy Zwierzakom” oraz pogadanki tematyczne z wolontariuszami ze schroniska KUNDELEK. Nawiązałam również kontakty z Fundacją Dla Bezdomnych Zwierząt Felineus.

W 2012 r. zaangażowaliśmy się w program „FunEnglish w bibliotece”. Firma Funmedia, udostępniła oprogramowanie do nauki języka angielskiego, z którego czytelnicy w wieku 6-12 lat korzystali bezpłatnie na 3 wydzielonych stanowiskach komputerowych. Z programu skorzystało wtedy kilkudziesięciu małych czytelników. Udostępniliśmy także platformę internetową MegaMatma.pl umożliwiającą naukę matematyki.

Przez kilka lat współpracowaliśmy z Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej przy WSIiZ, dzięki czemu w Oddziale funkcjonował biblioteczny Klub Europejczyka. Naszym partnerem nadal pozostaje Europe Direct Rzeszów. Ostatnio współpracujemy także z Rzeszowskim Urzędem Statystycznym. Krąg „przyjaciół biblioteki” cały czas się poszerza. Wiele instytucji chętnie partneruje nam w większych akcjach czytelniczych, czy inicjatywach typu gra miejska. Dzięki temu wiem, że podejmowane przez nas działania są atrakcyjne i cieszą się popularnością w środowisku lokalnym.

M.P.: Jest Pani członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Proszę opowiedzieć o tej sferze Pani działalności. Jaką rolę odgrywają w Pani myśleniu i działaniu zawodowym doświadczenia wyniesione z pracy społecznej w Stowarzyszeniu?

A.D.: W Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich działam od 2013 r. Pracuję jako skarbnik Zarządu Oddziału w Rzeszowie oraz Administrator Elektronicznej Bazy Danych Członków SBP. Tworzyłam elektroniczną bazę danych członków Oddziału Rzeszowskiego. Spotkania SBP są zawsze inspirujące, mam możliwość wymiany doświadczeń z innymi bibliotekarzami z naszego województwa, co jest niezwykle ważne.

M.P.: Jak znajduje Pani czas i siły na wypoczynek, hobby?

A.D.: Oj, różnie to bywa. Najważniejsze, aby się nie zatracić w pracy, trzeba czasem odpocząć i po prostu się zdystansować.

M.P.: Pani największe marzenie?

A.D.: Rozumiem, że zawodowe marzenie. Chciałabym, aby Oddział dla Dzieci i Młodzieży znalazł się w nowym, pięknym budynku WiMBP w Rzeszowie, gdzie byłoby mnóstwo miejsca dla dzieci na zabawę i czytanie, na fantastykę dla młodzieży i nasz cały księgozbiór. Marzę również o poszerzeniu zbioru książek obcojęzycznych dla naszych młodych czytelników.

M.P.: Dziękuję bardzo za rozmowę, życzę wielu sukcesów oraz realizacji planów.

A.D.: Dziękuję również.

Marzena Przybysz
Redakcja „Bibliotekarza”

Skąd się biorą dzieci w bibliotece?

o promocji czytelnictwa
wśród najmłodszych użytkowników
Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej

Jak zachęcić dzieci do korzystania z biblioteki i czytania książek? – to pytanie, na które odpowiedzi szukają nie tylko bibliotekarze... Ale to głównie oni podejmują praktyczne działania i wciąż realizują nowe pomysły na „przyciągnięcie” młodych czytelników. Choć wydaje się, że już wszystko było, to na co dzień okazuje się, że każdy „sposób na czytelnika”, nawet ten sprawdzony wiele razy, może przynieść wymierny efekt czyli... kolejne dziecko w bibliotece.

Tak jest w Krośnieńskiej Bibliotece Publicznej (KBP), która od wielu lat podejmuje szereg działań promocyjnych i edukacyjnych skierowanych do najmłodszych mieszkańców miasta Krosna i regionu. Efekt – 2659 czytelników do lat 15 zarejestrowanych w wypożyczalniach KBP w 2015 r., a ponadto kilkanaście tysięcy uczestników różnego typu wydarzeń i zajęć kierowanych do najmłodszych.

Jak zrobić to w sposób atrakcyjny i w myśl zasady – nic na siłę? Jak rozpocząć przygodę z książką? Zacząć jak najwcześniej! „Stałymi klientami” Oddziału dla Dzieci są już trzylatki, które systematycznie uczestniczą w specjalnie dla nich przygotowywanych cyklach zajęć, dostosowanych do ich wieku i możliwości.

W tym roku trzylatki uczestniczą w spotkaniach „Klubu Przedszkolaka”. Słuchając opowiadań o swoich książkowych rówieśnikach (seria książeczek o *Kajtusiu* z tekstem Nicole Nadeau i *Kamilce* autorstwa Nancy Delvaux) uczą się pokonywać kolejne, trudne etapy dzieciństwa. Często niezrozumiałe dla nich nowe sytuacje, stają się proste i jasne. Urozmaiceniem zajęć są teatryki kukielkowe przygotowane przez bibliotekarzy.

Zajęcia zatytułowane *Cztery pory roku z Reksiem* to propozycja dla czterolatków. Mają na celu wprowadzenie dzieci w świat przyrody, zjawisk, jakie w niej zachodzą. Przedszkolaki uczą się obserwacji przyrody, szanowania jej, dostrzegania zmienności i związku z życiem człowieka. Teksty Anny Sójki o piesku Reksiu przybliżają świat przyrody w zabawny sposób.

Najstarsze grupy przedszkolne spotykają się w KBP, aby poznać Świat Bolka i Lolka. Przygody chłopców opisane przez Andrzeja Niedźwiezia dotyczą wielu różnych tematów. Starszaki mogą dzięki nim poznać np. świat gadów i płazów, dzikich zwierząt, poszukiwaczy skarbów, legend i baśni, ważnych wydarzeń historycznych, mieszkańców miast i wsi, dżungli i pustyni.

Włączenie zabaw animacyjnych i plastycznych do prowadzonych zajęć uatrakcyjnia je, pozwala dzieciom utrwalić i zapamiętać informacje. Każdy kolejny dzień w Oddziale dla Dzieci to przynajmniej jedna grupa przedszkolaków na zajęciach – specjalnie dla nich opracowanych.

Bibliotekarze Oddziału dla Dzieci „wychodzą z książką” również poza mury biblioteki. W tym roku realizowane są dwa cykle zajęć czytelniczych, w Prywatnym Przedszkolu Tęczowa Kraina i Świetlicy Socjoterapeutycznej w pawilonie Ogródka Jordanowskiego, pn. *Planeta Bajek i Czytanie w plenerze*.

Wśród różnych form działań animacyjno-czytelniczych kierowanych do dzieci w KBP wymienić warto i te, które od zawsze są obecne w bibliotekach i na stałe weszły do kanonu bibliotecznych imprez, jak konkursy recytatorskie (np. *Wiersze spod choinki, Wielkanocne rymowanki*), konkursy pięknego czytania (*Czytam, bo lubię*, edycja wio-

Fot. Archiwum KBP

senna i jesienna), czy szereg konkursów plastycznych odwołujących się do literatury. Także zajęcia wakacyjne (*Egzotyczne wakacje*) i te realizowane podczas ferii zimowych (*Akademia Detektywów*, *Zbójnickie ferie*) są stale obecne w kalendarzu bibliotecznych wydarzeń.

Niewątpliwie na rosnącą liczbę młodych czytelników wpływa także aktywny udział biblioteki w akcji „Cała Polska czyta dzieciom”, realizowanej we współpracy z przedszkolami, szkołami, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dzieci. Co roku rejestrujemy blisko 9 tys. osób uczestniczących w akcji w KBP. *Czytanie na bibliotecznym dywanie*, *Książka uczy, bawi i rozwija*, *Książkowy zawrót głowy* – to tylko wybrane tytuły zrealizowanych wydarzeń. Finał akcji ma miejsce w czerwcu, kiedy dzieciom czytają dorośli mieszkańcy Krosna, odbywają się przedstawienia, spotkania z pisarzami i różnego typu konkursy – w ubiegłym roku pod hasłem *Koncertowe czytanie*, a w tym pod nazwą *W Krośnie czytamy donośnie!* Krośnieńska Biblioteka co roku jest wśród laureatów konkursu na najlepiej przeprowadzoną kampanię społeczną „Cała Polska czyta dzieciom”, otrzymując nagrody i wyróżnienia.

Bardzo dużym zainteresowaniem wśród dzieci cieszą się organizowane w Bibliotece spotkania autorskie. Ta forma bezpośredniego kontaktu z autorem ulubionej książki jest dla czytelnika niezwykle cenna. Możliwość rozmowy, zadawania pytań, zdobycie autografu – to wszystko jest dużym przeżyciem dla dzieci. Ostatnio z czytelnikami spotkali się m.in. Roksana Jędrzejewska-Wróbel, Paweł Wakuła, Anna Czerwińska-Rydel, Zofia Stanecka, Rafał Witek, Wojciech Widłak czy Eliza Piotrowska.

Stałą formą animacji czytelniczej, która na dobre wpisała się w kalendarz bibliotekarskich

przedsięwzięć w KBP, jest *Noc w bibliotece*. Od kilku lat, w maju podczas Tygodnia Bibliotek, kilkadziesiąt dzieci bawi się do północy w bibliotece. W roku 2015 odbyła się *Noc na Dzikim Zachodzie*, w roku 2016 była to *Noc z krasnoludkami*.

Czytanie w grocie przy świetle latarek, tańce kowbojskie, malowanie twarzy, rozwiązywanie quizów, zumba, zabawy plastyczne, kręcenie balonowych zwierzątek, animacyjne zabawy z chustą Klanzy, koncerty karaoke – to tylko namiastka tego co dzieje się podczas takiej imprezy. Każdy uczestnik otrzymuje certyfikat potwierdzający jego umiejętności manualne, fizyczne i wokalne. Jest też przepustką do uczestnictwa w kolejnych edycjach *Nocy w bibliotece*. Ta sprawdzona i niezwykle atrakcyjna propozycja zabawy pokazuje, jak można zorganizować dzieciom czas wolny.

Noce w bibliotece odbywają się także w Filii nr 4 KBP. W tym roku – w ramach ogólnopolskiej akcji 4-5 czerwca – pod hasłem: *Wolno czytać, Mądrze, zdrowo, na wesoło*. Bibliotekarze i zaproszeni goście czytali dzieciom teksty Natalii Usenko, Zofii Staneckiej, Marcina Brykczyńskiego. Układane było książkowe domino, malowano konstrukcję przestrzenną *Miasto nocą*, bawiono się chustą Klanzy, miał miejsce pokaz judo zawodników z Klubu Sportowego BUDO, przeprowadzona została akcja *Uwolnij książkę*, wystąpił także dziecięcy teatrzyk Molki.

W bibliotece nie może również zabraknąć zajęć ekologicznych z udziałem dzieci. „EkoPaka – zamkamy obieg surowców” – to projekt w ramach którego systematycznie uczestniczą mali krośnianie biorący udział w warsztatach z wykorzystaniem surowców wtórnych. W bieżącym roku biblioteka rozpoczęła krośnieńską współpracę z Wydziałem Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Krosna i w ramach edukacji ekologicznej podjęła działania skierowane do przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów. Tematem przewodnim jest zanieczyszczenie powietrza. Zaplanowano m.in. *Dzień bez samochodu* – happening rowerowy na krośnieńskim rynku oraz dwa konkursy plastyczne: *Coś wisi w powietrzu* (dotyczący szkodliwej emisji spalin) i *Coś z niczego* (duże projekty plastyczne z makulatury).

Atrakcyjną formą na spędzanie wolnego czasu w bibliotece przez dzieci są również kluby literackie, które skupiają od kilku do kilkunastu osób. Dzieci i młodzież systematycznie spotykają się, żeby porozmawiać o przeczytanych książkach, wymienić się uwagami i spostrzeżeniami (m.in. w Filii nr 4 od ponad 3 lat działa Dyskusyjny Klub Książki

Fot. Archiwum KBP

„Wtajemniczeni”, którego członkami są uczniowie szkoły podstawowych).

Przysłowiowym strzałem w dziesiątkę w Krośnieńskiej Bibliotece okazał się pomysł na „teatr w bibliotece”. W styczniu 2014 r. bibliotekarki postanowiły spróbować swoich sił w aktorstwie i wystawiły pierwsze przedstawienie. Tak powstała grupa pn. „Na Dobry Początek”, którą tworzą Beata Koza i Elżbieta Staroń z Oddziału dla Dzieci, Małgorzata Jasiewicz z Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Katarzyna Fal i Katarzyna Rij z Wypożyczalni Głównej oraz Agnieszka Urbanek z Filii nr 6.

Przed każdym przedstawieniem bibliotekarki poszukują rekwizytów, pożyczają zabawki od swoich dzieci. Przetrzęsają szafy mam i siostr w poszukiwaniu czarnych sukien odpowiednich dla złych królowych. Angażują też członków swoich rodzin, babcie, które szyją czerwone pelerynki z kapturami, mężów, ojców i braci, którzy konstruują elementy dekoracji, mające imitować chatki i zamki. Efekt tych działań – dzieci, rodzice i dziadkowie, panie przedszkolanki i nauczycielki oraz koleżanki i koledzy bibliotekarze przybywają tłumnie na przedstawienia, oglądają z zaciekawieniem, oklaskują, chwalą i dopytują, kiedy kolejna premiera.

A tych do tej pory było cztery (co jest dość imponującym wynikiem, jeśli wziąć pod uwagę stosunkowo krótki czas istnienia grupy oraz fakt, że planowane występy trzeba „zmieścić” w napiętym grafiku mnóstwa innych imprez bibliotecznych): *Księżniczka na ziarnku grochu* (kwiecień 2014) – przedstawienie na podstawie tekstu Jana Brzechwy dostosowanego do potrzeb scenicznych przez Krystynę Kwiatkowską opowiadające o losach księżniczki Pirlipatki; *Panny w kamieniu zamienione* (czerwiec 2014) – inscenizacja lokalnej legendy związanej z położonymi w Czarnorze-

cko-Strzyżowskim Parku Krajobrazowym głazami o charakterystycznym kształcie nazywanymi Prządkami; *Czerwony Kapturek* (luty 2015) – spektakl według tekstu Jana Brzechwy z tomu *Bajki samograjki*; *Królowna Śnieżka* (luty 2016) – inscenizacja jednej z najbardziej znanych baśni braci Grimm w wersji autorskiej.

Oprócz tego grupa może się pochwalić bardzo popularnym, zwłaszcza wśród najmłodszych dzieci, okolicznościowym przedstawieniem kukielkowym pt.: *Wielkanoc* oraz przygotowaniem dwóch miniinscenizacji z okazji akcji *Narodowego Czytania*.

Starania grupy teatralnej zostały docenione nie tylko przez publiczność, ale i przez krośnieński Oddział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, który nominował grupę do Nagrody Prezydenta Miasta Krosna. W czerwcu 2015 r. przedstawicielki grupy Na Dobry Początek odebrały z rąk Prezydenta Miasta Krosna, Piotra Przytockiego nagrodę za szczególne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Przedstawienia można obejrzeć na kanale Krośnieńskiej Biblioteki Publicznej w serwisie YouTube (spektakl *Czerwony Kapturek* zanotował ponad 7 tys. wyświetleń), przeczytać o nich na stronie biblioteki w zakładce *Na Dobry Początek*, a także na blogu w całości poświęconym grupie teatralnej, prowadzonym przez jedną z założycielek grupy, Elżbietę Staroń: <http://nadobry.blogspot.com> (czytelniczki bloga są nie tylko na bieżąco informowani o spektaklach, ale mają szansę dowiedzieć się, jak powstaje tekst, plakat, a także jak wyglądają próby).

Stało się już tradycją, że premierowe przedstawienia grupy Na Dobry Początek wystawiane są w bibliotece na zakończenie ferii zimowych. Są to spektakle, na które zapraszani są mali i duzi widzo-

Fot. Archiwum KBP

Fot. Archiwum KBP

wie z Krosna i okolic. Bibliotekarze występują też na specjalne zamówienie dla grup zorganizowanych, głównie przedszkolnych i szkolnych, a także podczas imprez okolicznościowych. Spektakle oglądają także osoby niepełnosprawne – dzieci z wadą słuchu i wychowankowie Ośrodków Rehabilitacyjno-Opiekuńczo-Wychowawczych w Krośnie i Rymanowie.

Sekret popularności grupy tkwi nie tylko w tym, że „dojeżdża do klienta”, wybiera dogodny dla widzów terminy przedstawień, nie pobiera żadnych opłat za występy, ale przede wszystkim w tym, że w jej ofercie każdy znajdzie coś dla siebie. Zarówno dzieci, jak i opiekunowie świetnie się bawią. Niektórzy mogą też wyjść na scenę i wziąć udział w przedstawieniu.

Ale biblioteka dla dzieci to także nowe technologie. Dzieci chętnie przychodzą żeby skorzystać z komputera i internetu. W tym roku w ramach projektu *Link do przyszłości. Zaprogramuj swoją karierę* działalność rozpoczął Lokalny Klub Kodowania. Członkowie Klubu przy pomocy koordynatora i osoby prowadzącej zajęcia (w tym przypadku

bibliotekarza) tworzą własne gry w języku programowania Scratch oraz kodują roboty Finch. Uczestnikami Klubu są uczniowie starszych klas szkół podstawowych, którzy interesują się informatyką i robotyką. Kodowanie wchodzi na stałe w plan zajęć lekcyjnych w szkołach. Powstanie takiego klubu to wyjątkie naprzeciwie potrzebom edukacyjnym i pokazuje, że biblioteka to miejsce, które dostosowuje się do potrzeb i wymagań młodego człowieka.

Formy animacyjno-edukacyjne jakie proponuje Krośnieńska Biblioteka Publiczna są atrakcyjne i odpowiadają młodemu czytelnikowi. Świadczą o tym: duże zainteresowanie poszczególnymi wydarzeniami, liczba osób zapisujących się do biblioteki, opinie rodziców i nauczycieli, chęć współpracy środowiska lokalnego z biblioteką. Taki pozytywny odbiór jest niezwykle motywujący i utwierdza w przekonaniu, że warto podejmować nowe działania.

Teresa Leśniak
Krośnieńska Biblioteka Publiczna

BARTOSZ SUWIŃSKI

To już pięć lat na ulicy Minorytów!

**Miejska Biblioteka Publiczna
w Opolu (2011-2016)**

Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu obchodzi właśnie pięciolecie swojej bytności w nowych murach, na ulicy Minorytów, jest to zatem dobra okazja żeby podsumować i przybliżyć Czytelnikom te ostatnie pięć lat. Nowoczesny budynek biblioteki ze słynnymi pylonami, na których wydrukowane są słowa Edwarda Stachury, stanowi znak rozpoznawczy i wizytówkę miejsca łączącego wysmakowany design z tradycją. Przeszklony budynek, położony w ustroniu głównych arterii miasta, nad Młynówką, łączy architektoniczny szyk z pragmatycznym sznyttem. Jeżeli mielibyśmy pokusić się i spróbować podsumować rozległą działalność kulturalną naszej biblioteki, to jednym słowem moglibyśmy ją określić jako: różnorodność. Przede wszystkim staramy się zabezpieczyć rozmaite zachcianki i ciągoty intelektualne, celujemy w otwieraniu się na nowe technologie przy starożyteckim eksponowaniu największego skarbu biblioteki, czyli książek. Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu wychodzi naprzeciw ludziom ze wszystkich przedziałów wiekowych, starając się skroić tak swoją ofertę, aby każdy od najmłodszego do najstarszego, znalazł coś dla siebie. Biblioteka jest miejscem pluralistycznym i otwartym, miejscem polemiki i dyskusji, sporów i konwersacji, centrum intelektualnego fermentu. Przyświeca nam idea, żeby Biblioteka stała się przestrzenią wychodzącą naprzeciw oczekiwaniom naszych czytelników, aby była miejscem przychylnym różnym kulturalnym inicjatywom, rozumiejącym potrzeby współczes-

ności, z uznaniem spoglądającym na przeszłe dokonania. Stąd nie brak u nas spotkań autorskich, na których prezentują się ze swoją raczej intymną i introwertyczną twórczością poeci. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat gościli u nas m.in. Ryszard Krynicki, Marcin Świetlicki, Jacek Podsiadło, czy Tomasz Różycki. Organizujemy wieczory poświęcone prozie i najgłośniejszym książkom, które podbijają czytelników i zaskarbiają sobie sympatię krytyków. Ostatnie pięć lat, to spotkania m.in. ze Szczepanem Twardochem, Anną Dziewit-Meller, Wiesławem Myśliwskim, oraz Andrzejem Stasiukiem. Nie brak też u nas paneli dyskusyjnych, konferencji naukowych poświęconych historii, spotkań z publicystami, wokół najważniejszych współcześnie kwestii, gorących i wywołujących spory dyskusji. Bywają u nas krytycy literaccy i historycy literatury, by wspomnieć chociaż Piotra Śliwińskiego, Mariusza Urbanka czy Andrzeja Franaszka, pogłębiających naszą wiedzę na temat biografii poszczególnych pisarzy czy wiedzy z zakresu historii literatury. Odbywają się również spotkania z ludźmi kultury i nauki, z duchownymi, czy znakomitymi podróżnikami. Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu prowadzi rozmaite kursy komputerowe dla osób starszych i ćwiczenia wdrażania seniorów w nowe technologie. Bardzo pręźnie pracuje dział dziecięcy, gdzie co rusz mają miejsce kolejne spotkania dla naszych milusińskich, jak i warsztaty poznawcze: gry na instrumentach, czy ogólnorozwojowe. Działalność przy ulicy Minorytów to również warsztaty teatralne

Fot. Andrzej Zatwarnicki

z improwizacji dla młodzieży, kluby dyskusyjne, warsztaty florystyczne. To popołudnia poświęcone grom planszowym i spotkania popularyzatorskie wokół komiksów i powieści obrazkowych. Biblioteka realizuje również szereg programów ministerialnych oraz swoje sztandarowe imprezy, takie jak chociażby Opolska Jesień Literacka. Teraz kilka faktów i informacji, które dają nam wgląd w działalność biblioteki na przestrzeni minionych pięciu lat. Posiadamy 120 280 wol. książek, 10 273 jednostek multimediów, 2039 audiobooków i 337 gier planszowych. Rocznie udostępniamy ok. 100 tytułów czasopism. Przez pięć lat przeciętny mieszkaniec odwiedził nas 12 razy, zaś przeciętny czytelnik wypożyczył w ciągu tych lat prawie 12 książek czy czasopism. Czytelnicy skorzystali 1 mln 519 tys. razy ze zbiorów. W ciągu tych

pięciu lat zorganizowaliśmy 7506 imprez – spotkań autorskich, lekcji bibliotecznych, wystaw, zajęć dla dzieci, warsztatów i happeningów. Mamy nadzieję, że kolejne lata spowodują podwojenie, a może i potrojenie liczby ludzi, dla których wciąż chcemy być coraz bardziej atrakcyjni. Nie spoczniemy na laurach dopóty, dopóki nasi czytelnicy będą tak chętni i otwarci na kolejne proponowane przez nas inicjatywy i projekty. Po tych pięciu latach oswoiliśmy ulicę Minorytów i staliśmy się jej wizytówką. Dołożymy wszelkich starań żeby ta skromna, a zarazem gwarna uliczka przywodziła na myśl tylko dobre wspomnienia.

Bartosz Suwiński
Miejska Biblioteka Publiczna
im. Jana Pawła II w Opolu

Homo informaticus

Czytelnictwo w dobie rewolucji technologicznej

Konferencja „Homo informaticus. Czytelnictwo w dobie rewolucji technologicznej” zorganizowana przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Jastrzębiu Zdroju odbyła się 12 maja 2016 r. pod patronatem Prezydenta Miasta Anny Hetman.

Celem wydarzenia była prezentacja powiązań nowinek technologicznych z naukami humanistycznymi i społecznymi. Tematy omawiane podczas konferencji dotyczyły kultury informacyjnej i czytelniczej użytkowników bibliotek, których potrzeby zmieniają się wraz z rozwojem mediów cyfrowych. Wystąpienia zaproszonych gości dotyczyły takich tematów, jak: wpływ nowych technologii na czytanie i wyszukiwanie informacji, czytelnictwo dzieci i młodzieży w dobie rewolucji technologicznej, kompetencje informacyjne młodzieży. Podczas konferencji omówiono najwartościowszą polską literaturę współczesną oraz nowe, kreatywne pomysły na promocję czytelnictwa.

Otwarcia dokonała Maria Kucharska, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jastrzębiu Zdroju oraz Anna Hetman Prezydent Miasta.

Książka była i jest ważnym elementem w życiu każdego z nas. Od rozwoju nowych technologii nie uciekniemy. Jednak musimy dążyć, by nowoczesność łączyć z tradycją. I chciałabym, by ta tradycyjna książka pozostała w rękach każdego z nas – powiedziała Pani Prezydent.

Z pierwszym wykładem: *Wpływ nowych technologii na czytanie i wyszukiwanie informacji*, wystąpił dr hab. Marek Nahotko z Uniwersytetu Jagiellońskiego, który przedstawił nowe technologie służące czytaniu oraz możliwości ich rozpowszechnienia, przewidywane na podstawie teorii innowacji.

Omówiono nowe gatunki tekstu, powstałe w wyniku stosowania współczesnych mediów i ich wpływu na czytanie. Co pozwala odpowiedzieć na pytania, np.: czy e-book jest książką?

Wyszukiwanie informacji przedstawione zostało jako zapośredniczone stosowanie technologii tekstu i manipulacji na nim (czytania i pisanie, dekompozycji, porównywania) w organizacji informacji. Obecnie użytkownicy swobodnie przechodzą od tekstu do tekstu. Zmiany technologiczne spowodowały, że książka elektroniczna ma swoją przyszłość. Jakość sprzętu umożliwiającego czytanie jest coraz lepsza, ponieważ nowym technologiom opłaca się dostosowywać swoje możliwości do potrzeb użytkownika czytającego.

Na koniec prelegent przedstawił technologię nanopublikacji, pozwalającą na automatyczne czytanie i analizowanie tekstu i umożliwiającą wyszukiwanie informacji faktograficznych.

Wybór technologii jest bardzo istotny z tego względu, że produkty są nie tylko konstruowane przez jej wynalazców, ale same także wpływają na swoich użytkowników, zmieniając ich samych oraz stosunki między nimi (relacje społeczne). Nowe technologie informacyjne, związane ze stosowaniem narzędzi elektronicznych, nie są tu wyjątkiem. One także wpływają na tworzenie nowych sposobów komunikowania, powodując m.in. upowszechnienie czytania, jego mobilność, a co za tym idzie, zmianę formy i treści stosowanych tekstów (nowe gatunki).

Następnie wysłuchać można było wykładu *Czytelnictwo dzieci i młodzieży w dobie rewolucji technologicznej* dr Zofii Zasackiej z Biblioteki Narodowej. Prelegentka omówiła współczesne postawy czytelnicze polskich nastolatków oraz najważniejsze komponenty postaw czytelniczych uczniów (m.in.:

Fot. Archiwum MBP w Jastrzębiu Zdroju

aktywność czytelnicza, wybory i preferencje lekturowe oraz profile czytelnicze nastolatków, charakter praktyk czytelniczych na ekranie.

Czytanie nie jest dla mięczaków – słabeusze przy tej czynności odpadają. To nie jest taka oczywista umiejętność. Podobnie jak uprawianie sportu, czytanie jest wyzwaniem. To taka zdolność, którą im dłużej wykonujemy, tym łatwiej nam odnaleźć w niej satysfakcję. Żeby rzeczywiście przeczytać kryminał, śledzić suspens, trzeba go również trenować. Można się więc pokusić na poszukiwanie pomysłów, by wśród młodych ludzi zbudzić swoisty snobizm na czytanie.

Trendy w czytelnictwie dzieci i młodzieży zaobserwowane w okresie intensywnego upowszechnienia nowych mediów komunikacyjnych oraz technologii elektronicznych umożliwiających przechowywanie, przetwarzanie i przekazywanie informacji, dr Zasacka przedstawiła na podstawie analiz wyników z trzech edycji ogólnopolskich badań czytelnictwa gimnazjalistów, realizowanych w latach 2003, 2010, 2013 oraz badania czytelnictwa dzieci w 2013 r.

Internet jest sojusznikiem młodych czytelników, którzy wręcz żyją w wirtualnym świecie. Komunikują się tam, mają swoje autorytety. Jest to świat sprzężony również z tą rzeczywistością poza internetem. Internet i nowe technologie dają szansę na lepszy dostęp do książki.

Na temat *Kompetencji informacyjnych młodzieży jako wyzwania dla bibliotekarzy* wypowiedziała się prof. dr hab. Mariola Antczak z Uniwersytetu Łódzkiego. Wykład był okazją do omówienia i podkreślenia roli bibliotekarzy bibliotek szkolnych i publicznych w edukacji informacyjnej młodzieży. Wykorzystując model *Big 6 Skills* prelegentka podjęła próbę klasyfikacji poziomu kompetencji informacyjnych młodego pokolenia w kategoriach: zadowolający/niezadowolający. Profesor Antczak zaprezentowała również przykładowe zadania

dla uczniów, których celem jest kształtowanie konkretnych kompetencji, m.in.: wyszukiwanie, selekcja, dokumentowanie, przetwarzanie, prezentowanie informacji.

Często uczeń mając zadaną pracę domową w postaci prezentacji, która polega na wyszukiwaniu, wyselekcjonowaniu i udokumentowaniu informacji, czyli mówiąc ogólnie: na pracy z informacją, jest pozostawiony samemu sobie. Sprawdzający pracę nauczyciel zwraca uwagę, czy zadany temat został przez ucznia przygotowany, nie pytając skąd czerpał swoją wiedzę i jak zdobył materiały, z jakich źródeł skorzystał i na jakiej podstawie je wyselekcjonował. To są najważniejsze kompetencje w zakresie zarządzania informacją, które uczniowie powinni nabyć w toku nauczania. Dlatego apel do bibliotekarzy i nauczycieli, którzy pracują z uczniami, którzy również są członkami społeczeństwa informacyjnego, by na te kompetencje informacyjne zwracać większą uwagę w procesie kształcenia uczniów.

Po przerwie z wykładem Najwartościowsza polska literatura współczesna. Subiektywne spojrzenie autora wystąpił Max Cegielski – dziennikarz, pisarz, prezenter radiowy i telewizyjny, animator kultury i podróżnik. Prelegent skupił się na kilku zagadnieniach związanych ze współczesną literaturą. Między innymi omówił powiązania między powieścią a reportażem w kontekście powieści. Kolejnym zagadnieniem, do którego nawiązał Max Cegielski, była sztuka krytyczności a lęki reporterów i uwielbienia autorów. Odpowiedział również na pytanie: czy sztuka współczesna wyprzedziła literaturę?

Literatura straciła siłę, którą miała kiedyś, gdy nie było tak rozwiniętych nowych mediów. Skoro na początku było słowo, to dlaczego rządzi obraz? Nie zgadzam się z poprzednimi prelegentami, że internet i nowoczesne technologie sprzyjają czytaniu. Na pewno nie czytaniu w tym tradycyjnym znaczeniu.

Max Cegielski zwrócił również uwagę na promocję czytelnictwa i wielkie narodowe akcje, które nie zawsze się sprawdzają, jeśli pod uwagę weźmie się rankingi czytelnictwa w porównaniu z innymi europejskimi krajami. Kolejnym zagadnieniem, który poruszył prelegent były przyznawane nagrody literackie (np. Nike), a popularność wyróżnionych tytułów i pisarzy.

Zastanović by się należało, co oznacza wartościowa literatura. Co jest wyznacznikiem, że dana książka jest wartościowa. Paradoksem jest, że często nagrodzone książki, jak np. Księgi Jakubowe Tokarczuk, w rankingach popularności zajmują odległe pozycje.

Z ostatnim wykładem *100+ kapitalnych pomysłów na promocję czytelnictwa* wystąpiła Barbara Maria Morawiec – autorka i redaktor naczelna *Lustra Bi-*

Fot. Archiwum MBP w Jastrzębiu Zdroju

blioteki. Pełen entuzjazmu wykład, wzbogacony o filmiki promujące czytelnictwo i biblioteki, był doskonałą okazją, by zapoznać się z najnowszymi sposobami promocji czytania i odwiedzania bibliotek.

Powodów do czytania jest tyle, ile jest dobrych książek... i można zachęcić do czytania w niebanalny sposób. Niestandardowy czytelniczy spis treści obejmuje m.in. formy street art, flash mob, bookmaty, mikrobiblioteki, murale, biblioteki cyfrowe, portale biblioteczne, blogi i wiele innych nietuzinkowych sposobów na promocję czytelnictwa, które wyzwalają kreatywność. Bo dobra literatura mieszka w murach bibliotek, ale wychodzi także do czytelnika.

Prelegentka zaprezentowała ciekawe, kreatywne rozwiązania związane ze zmianą przestrzeni bibliotecznych i jakie niebanalne akcje czytelnicze realizowane były przez bibliotekarzy na całym świecie.

Tematy zaprezentowanych wykładów ukazały biblioteki, czytelnictwo i społeczeństwo informacyjne w kontekście ciągle rozwijających się nowoczesnych technologii. Podobnie, jak w ubiegłych latach, konferencja cieszyła się dużą popularnością. Wykładów wysłuchało ponad 100 bibliotekarzy z bibliotek wszystkich typów z Jastrzębia Zdroju i okolicznych miast województwa śląskiego (m.in. Czechowic-Dziedzic, Katowic, Sosnowca, Wodzisławia Śląskiego, Zabrze). Gośćmi konferencji byli również przedstawiciele z Republiki Czeskiej z Regionální knihovna Karviná oraz z Městská knihovna Havířov.

Konferencja odbyła się w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek.

EWA MADEJ
Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu Zdroju

Polubić czytanie

„Sztuka zdobywania młodego czytelnika, czyli jak polubić czytanie”, skąd pomysł na taką konferencję? A stąd, że czytamy coraz mniej książek, nie mówiąc, że kupujemy ich również coraz mniej. W tej dziedzinie wyprzedzają nas niemalże wszyscy nasi sąsiedzi. Z zazdrością patrzymy na biblioteki skandynawskie, czeskie czy niemieckie. Dane z raportu badań przeprowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych „Czytelnictwo dzieci i młodzieży” (2014) wskazują, że problem ten tkwi, niekoniecznie w samych bibliotekach, ale raczej już u podstaw czytania. Chcąc na własne oczy zobaczyć, co takiego robią biblioteki czeskie, że ich czytelnictwo jest przodujące w Europie, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach zorganizowała w ramach Giełdy Współpracy wyjazd do czeskich bibliotek publicznych i szkolnych w Karwinie i Trincu. Z wypiekami na twarzy oglądaliśmy prezentowane nam biblioteki, niewielkie, ale jak wyposażone, jak prężnie działające. Z ogromnym zainteresowaniem wysłuchaliśmy prezentacji na temat czeskiego projektu czytelniczego, realizowanego w Szkole Podstawowej im. Mendelova w Karwinie. Była tam mała grupa polskich bibliotekarzy, więc spotkanie z czeskimi bibliotekarzami należało powtórzyć, tym razem na gruncie polskim, bo my też przecież mamy swoje czytelnicze sukcesy. Czescy bibliotekarze zaproszenie nasze przyjęli i spotkaliśmy się ponownie 31 maja br., w gościnnych progach Starostwa Powiatowego w Gliwicach.

Uczestników konferencji przywitani Wicestarosta Gliwicki Ewa Jurczyga i dyrektor Powiatowej Biblioteki Publicznej Sławomir Adamczyk. Konferencję rozpoczął prof. Janusz Andrzej Majcherek z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W prezentacji *Społeczno-kulturowe uwarunkowania czytelnictwa*

przedstawił zależności jego poziomu od statusu społecznego, kulturowego, zawodowego, środowiska rodzinnego i zamożności polskiego społeczeństwa. I chyba wszyscy się zgodzą z tą opinią, że największy wpływ na poziom czytelnictwa ma środowisko rodzinne, w tym kontakt z książką w fazie preczytelniczej. Osoby, którym w dzieciństwie czytano książki, zwłaszcza w domu przez rodziców, wykazują wyższy poziom czytelnictwa. Niestety, wraz z wiekiem czytelnictwo maleje. Zatem wdrożenie do systematycznego kontaktu ze słowem pisanym i utrzymanie zainteresowania nim, wykazywanego w wieku szkolnym, jest poważnym wyzwaniem dla środowisk pracujących na rzecz podniesienia poziomu czytelnictwa, w tym bibliotekarzy.

Drugim prelegentem była Agnieszka Maroń z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W prezentacji *Czytelniczy 2.0 - młodzież o swoich lekturach w internecie* przedstawiła ideę Web 2.0, która zrewolucjonizowała nie tylko sam internet i świat mediów, ale zmieniła sposób życia młodego pokolenia. Nastolatki XXI w. żyją online i zdaje się, że w odniesieniu do nich nie można już mówić ani o konkurowaniu, ani o harmonijnym współistnieniu analogowej rzeczywistości i tradycyjnych środków przekazu z ich cyfrowymi odpowiednikami. Czy tak jest naprawdę? Czy literatura jest obecna w życiu nastolatków? Czy istnieją elementy łączące świat papierowej książki z codziennością wirtualnego życia młodzieży? Trzeba odpowiedzieć na te pytania, zanim przystąpimy do promocji czytelnictwa wśród nastolatków.

Pierwszą część konferencji zakończyła dr Halina Molinowa, dyrektor Regionalnej Biblioteki w Karwinie. W prezentacji multimedialnej *Czeskie biblioteki dziecięce pełne atrakcji* omówiła m.in. zasady cen-

Fot. Archiwum PBP w Gliwicach

tralnej koordynacji działalności czeskich bibliotek dziecięcych przez organizację SKIP (Stowarzyszenie Bibliotekarzy i Pracowników Informacji w Pradze). Przedstawiła również działalność kulturalną, oświatową i dydaktyczną bibliotek na przykładach aktywnych bibliotek w kraju i w Morawsko-śląskim Województwie. Pokazała także przykłady i nowe formy pracy z dziecięcym i młodzieżowym czytelnikiem realizowane w czeskich bibliotekach w celu zdobywania potencjonalnego czytelnika.

Drugą część konferencji rozpoczęła prezentacja *Warsztaty czytania drogą do kształtowania podstaw czytelnictwa* Bohumila Zmrzlika, dyrektora Szkoły Podstawowej i Przedszkola im. Mendelova w Karwinie. Na tę prezentację czekali wszyscy uczestnicy konferencji, a szczególnie nauczyciele, gdyż omawiała ona ciekawy projekt czytelnicy, realizowany w niektórych czeskich szkołach podstawowych. Pomysł warsztatów czytania w szkole Mendelova to oryginalne przedsięwzięcie, którego celem jest rozwijanie czytelnictwa, rozbudzenie i wspieranie wśród uczniów zainteresowania czytaniem. Podczas warsztatów czytania każdy uczeń klasy czyta książkę według własnego wyboru, ma również do zrealizowania różne zadania. Dzięki nim przyswajają sobie zdolność czytania i rozumienia

ważnych elementów dzieła literackiego. Poznaje terminy literackie, nabywa umiejętności opracowywania notatek o przeczytanych książkach, pisanie referatów na ich temat, itp. W systemie rozwoju czytelnictwa w szkole, warsztaty czytania są powiązane z odrębnymi lekcjami czytania, na których wszyscy uczniowie pracują z tym samym tekstem. Są one uzupełniane kolejnymi pracami z tekstem już na lekcjach języka ojczystego. Regularne organizowanie warsztatów czytania i ich połączenie z innymi formami pracy przynosi pozytywne wyniki w relacjach dzieci i książki i znacznie podnosi poziom umiejętności czytelnicy w Czechach.

Wychowywanie czytelników, rola nauczyciela bibliotekarza w ogólnoszkolnym systemie edukacji oraz pomysły i sposoby na zgromadzenie wokół biblioteki przewodników i emisariuszy słowa, którzy pomogą nauczycielowi bibliotekarzowi w pozyskiwaniu nowych czytelników, to temat referatu *Biblioteka powinna być miejscem najlepszej zabawy* Małgorzaty Bykowskiej, metodyka z Warszawy. I choć temat ten jest wszystkim dobrze znany, ciągle jednak musimy nasze metody pracy odnawiać, urozmaicać i ukierunkowywać. Szybko bowiem zmienia się sposób życia, nasze myślenie i podejście do wielu spraw związanych z naszym zawodem. To w szkol-

nej bibliotece zaczyna się cała przygoda ucznia z czytaniem, nauką i wiedzą, to do niej powinni także przychodzić nauczyciele, aby razem z uczniami bawić się słowem, tworzyć, kreować i animować przestrzeń czytania bez presji oceny.

Kolejnym naszym prelegentem była Helena Legowicz, kierownik Oddziału Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie i prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Polskiej Książki w Republice Czeskiej. W prezentacji *Czego się Jaś nie nauczy, tego Jan nie będzie umiał. Systematyczna praca z dzieckiem gwarancją czytelnictwa*, zwróciła uwagę uczestnikom konferencji, jak ważne w pozyskiwaniu czytelnika jest wykształcenie nawyku czytania. W prezentacji przedstawiła działania Oddziału Literatury Polskiej Biblioteki Regionalnej w Karwinie, które realizują procesy rozwoju czytelnictwa dzieci i młodzieży wśród polskiej grupy narodowej na Zaolziu. Projekty „Z książką na walizkach”, „Ja czytam tobie a ty mnie” oraz systematyczna praca z najmłodszymi czytelnikami i ich rodzicami przynoszą wymierne efekty – stwierdziła Pani Helena Legowicz.

Ostatnim punktem konferencji było wystąpienie dr Małgorzaty Gwadersy z Uniwersytetu Śląskiego

w Katowicach. W referacie *Sztuka wychowania czytelnika. Zapomniane kompetencje i praktyki* wskazała, że kryzys w dziedzinie wychowania czytelnika powinien być rozpatrywany jako konsekwencja zmian zachodzących we współczesnej nauce i kulturze. Nurty antypedagogiki, liberalizmu, relatywizmu, jako wyznaczniki kultury postmodernistycznej, spowodowały zmiany w zakresie podstawowych pojęć i praktyk współczesnego wychowania. Dla przeciwdziałania destrukcyjnym prądom konieczne jest przypomnienie zapomnianych praktyk i kompetencji, jakie przynależą do relacji wychowawca – wychowanek. Jest to możliwe jedynie przy odbudowie kategorii autorytetu rodzica.

Konferencja była udana, o czym świadczyła duża liczba uczestników i ich ogromne zainteresowanie wszystkimi wystąpieniami. Polscy bibliotekarze nawiązali kontakty z czeskimi prelegentami, co zapewne zaowocuje wzajemną współpracą i wymianą doświadczeń.

GRAŻYNA DITTRICH
Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach
z siedzibą w Pyskowicach

▶▶ W KILKU SŁOWACH

Wakacje w bibliotece

Realizowany już po raz kolejny przez Książnicę Beskidzką program promuje literaturę dziecięcą, uczy kreatywnego myślenia oraz pokazuje jak interesująco i miło można spędzić czas wolny. Niektórym dzieciom uświadamia, że biblioteka to miejsce, gdzie nie tylko można wypożyczyć książki, ale także spotkać kolegów, koleżanki i ciekawie spędzić czas. Rodzicom zaś daje poczucie pewności, że ich dzieci znajdują się w bezpiecznym miejscu i pod właściwą opieką.

W tym roku tematem wakacji były *Podróże po świecie śladem Sienkiewicza*. Dzieci uczestniczące w licznych zajęciach organizowanych przez Książnicę mogły wziąć udział w konkursie *Pocztówka z Podróży z Sienkiewiczem*. Prace tworzone pod okiem pań bibliotekarek, wykonywane w dowolnej technice, zostały ocenione przez jury. Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 30.08.2016 r. w Bibliotece Integracyjnej przy ul. Rychlińskiego. Laureatom nagrody wręczał dyrektor Książnicy Beskidzkiej, Bogdan Kocurek. W miłych słowach podziękował dzieciom za udział w kon-

Fot. Archiwum biblioteki

kursie, zachęcając do częstego odwiedzania Książnicy. Życzył także wszystkim zebranym, dużym i małym udanego roku szkolnego, który niebawem się rozpocznie.

(Katarzyna Ruchała - Książnica Beskidzka
w Bielsku-Białej)

Czytelnictwo – nowa jakość

W dniach 16-17 czerwca 2016 r. odbyło się Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych zorganizowane przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką (PBW) w Krakowie. Temat konferencji brzmiał „Czytelnictwo – nowa jakość”.

Popularyzacja czytelnictwa od zawsze znajdowała się i nadal znajduje w obszarze najważniejszych zadań wszystkich bibliotek. W obliczu nowych technologii i powszechnej cyfryzacji promowanie czytelnictwa staje się wyzwaniem wymagającym poszukiwania nowych, niekonwencjonalnych dróg dotarcia do przyszłych użytkowników.

Konferencja odbyła się w Krakowie, mieście uniwersyteckim, gdzie każdy kamień przypomina o polskiej historii, a edukacja była zawsze największą wartością.

W Nowym Forum wzięli udział przedstawiciele 34 bibliotek pedagogicznych oraz 5 ośrodków i instytucji naukowych. Gości przywitała nastolatka w stroju krakowskim, przedstawicielka młodego pokolenia, które jest ważnym adresatem działań promujących czytelnictwo.

Po powitaniu gości przez dyrektora Biblioteki Annę Piotrowską, uroczystego otwarcia konferencji dokonała Agata Suszczyńska, zastępca dyrektora Departamentu Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Prowadzenie pierwszego panelu powierzono dyrektorowi jednej z najstarszych i najzasobniejszych bibliotek w Polsce, Biblioteki Jagiellońskiej – prof. dr. hab. Zdzisławowi Pietrzykowi.

Inauguracyjny wykład wygłosił prof. dr hab. Jacek Wojciechowski, podkreślając, iż czytelnictwo w Polsce nie odbiega od norm europejskich. Profesor zwrócił uwagę, że specyfika czytania tekstów

w internecie osłabia percepcję, gdyż treści elektroniczne przyswajamy nieliniowo. W kształceniu i rozwoju człowieka konieczne jest głębsze przetwarzanie informacji, dlatego tradycyjna książka powinna zajmować ważne miejsce w edukacji młodego pokolenia.

Drugi referat wygłosił dr hab. Janusz Kostecki, em. prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Wystąpienie było poświęcone zagadnieniom związanym z interpretacją wyników badań Biblioteki Narodowej nad czytelnictwem.

Kolejny referat przedstawiła Sylwia Czacharowska, dyrektor Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie, Przewodnicząca Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych. Prelegentka postawiła kilka pytań prowokujących dyskusję, która odbyła się po zakończeniu pierwszego panelu. Wymiana poglądów toczyła się wokół zagadnień związanych z nieczytaniem oraz zmniejszającą się rolą książki w edukacji szkolnej. Przyznano, iż znaczący wpływ na zainteresowanie czytaniem ma w życiu młodego człowieka dom rodzinny i wychowanie.

Drugi panel otworzył dr hab. Andrzej Kaliszewski reprezentujący Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, zapraszając do wygłoszenia pierwszego referatu dr Magdalenę Wójcik z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wystąpienie dotyczyło stanu badań i przykładów dobrych praktyk na promowanie czytelnictwa wdrażanych w polskich i zagranicznych bibliotekach.

W drugim referacie Aleksandra Więk z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie przedstawiła wybrane formy promocji czytelnictwa w bibliotece uczelnianej.

Fot. Archiwum PBW

Następnie głos zabrała dr Dagmara Kawoń-Noga, dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu, reprezentująca Wyższą Szkołę Bankową we Wrocławiu. Omówiła wyniki badań na temat kultury czytelniczej nauczycieli przeprowadzonych w województwie opolskim.

W referacie „Wspomaganie do czytania” Maja Wilczewska z Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego, Biblioteki Pedagogicznej w Gorzowie Wielkopolskim omówiła inspirujące przykłady działań na rzecz promowania literatury i kształtowania nawyków czytelniczych w swojej placówce.

Pierwszy dzień konferencji zakończył wykład Doroty Fortuny z Biblioteki Narodowej w Warszawie. Poświęcony był cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej publikacji naukowych *Academica*.

Po południu uczestnicy wzięli udział w warsztatach poświęconych wykorzystaniu teatrzyku kamishibai do zajęć z elementami bajkoterapii, oraz w warsztatach na temat promocji czytelnictwa i bibliotek poprzez gry miejskie i technologie mobilne.

Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja w podziemiach krakowskiego Ratusza, a po niej spektakl Teatru Ludowego, na Scenie pod Ratuszem.

Moderację panelu otwierającego drugi dzień konferencji powierzono prof. UWr. dr. hab. Krzysztofowi Walczakowi, dyrektorowi Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu.

Na wstępie głos zabrała Katarzyna Sendekka reprezentująca wydawnictwo Egmont i serię „Czytam sobie”, która stanowi interesującą i inspirującą akcję promującą samodzielne czytanie.

Następnie referat wygłosiła dyrektor Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu Elżbieta Mieczkowska. Wystąpienie poświęcone było przygotowaniu kadry do promocji czytelnictwa w ramach organizacji uczącej się, jaką jest biblioteka.

Kreatywnymi pomysłami na promocję czytelnictwa w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Zielonej Górze podzieliła się jej dyrektor Marzena Szafińska-Chadała.

Dr Beata Janik reprezentująca Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Krakowie w swoim referacie omówiła przykłady promocji czytelnictwa w bibliotekach i szkołach za granicą przedstawiając ciekawe, nowatorskie pomysły inspirowania literaturą.

Po tym referacie na uczestników konferencji czekała niespodzianka – występ uczniów koła teatralnego Szkoły Podstawowej nr 80 w Krakowie. Przedstawienie „Romeo i Julia na wesoło” stanowiło doskonały przykład tego, jak wielkie dzieła mogą kształtować kreatywność i aktywność twórczą młodych ludzi.

Ostatni panel konferencji otworzyła dr hab. Maria Konopka, członek Rady Naukowej PBW w Krakowie, zapraszając uczestników do wysłuchania referatu dr Lidii Ippoldt reprezentującej Bibliotekę Pedagogiczną w Skawinie. Prelegentka przedstawiła kilka metod pracy z książką w przedszkolu i w klasach młodszych oraz przykłady zajęć warsztatowych propagujących książkę wśród uczniów najbardziej „opornych czytelniczo”.

Kolejny referat wygłosiła Anna Walska z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie, doktorantka Instytutu Filologii Polskiej Uniwer-

sytetu Pedagogicznego w Krakowie. Wystąpienie dotyczyło wykorzystania teatrzyku kamishibai jako narzędzia edukacyjnego i alternatywnej formy czytania.

Prezentację na temat IBUK Libra jako sprawdzonej technologii dla edukacji i rozwoju przedstawiła Anna Radoszewska z Wydawnictwa PWN.

Ostatni referat pt. *Przygoda z książką – warsztatem dla ucznia i nauczyciela* wygłosiły Elżbieta Rafalska i Aleksandra Kopczyńska z Biblioteki Pedagogicznej w Zamościu. W wystąpieniu autorki przedstawiły pomysły na to, jak zachęcić dzieci i młodzież do czytania, co zrobić, by praca z tekstem literackim była kreatywna.

Konferencję zamknęła dyskusja panelowa. Uczestnicy podkreślali bogactwo pomysłów i inspiracji zaprezentowanych podczas Nowego Forum. Wskazywano na istotną rolę wychowania domowego w edukacji czytelniczej oraz na duże

znaczenie środowiska szkolnego. Podkreślono rolę bibliotekarzy szkolnych i polonistów w stymulowaniu zainteresowań i gustów czytelniczych młodego pokolenia.

Konferencji towarzyszyła wystawa z okazji 500-lecia ekslibrisu polskiego zorganizowana w holu Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie. Ekspozycja przybliżyła historię znaków własnościowych, począwszy od starożytności aż do czasów współczesnych. Szczególnie interesującym działem wystawy były oryginalne współczesne ekslibrisy wypożyczone przez artystów i kolekcjonerów książkowych znaków własnościowych. Motywem przewodnim wystawionych ekslibrisów była książka.

ANNA PIOTROWSKA
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. H. Kołłątaja w Krakowie

Badania fonografii polskiej

Członkowie Sekcji Fonotek Zarządu Głównego SBP rozpoczęli realizację zadania dotyczącego źródeł do badań fonografii polskiej od 1878 r. do czasów współczesnych.

Będzie to pierwsza w kraju próba zarejestrowania publikowanych i niepublikowanych prac naukowych poświęconych nagraniem polskich i polonijnych kompozytorów oraz wykonawców, firm fonograficznych działających na terenach polskich.

Celem zadania jest także prezentacja i upowszechnianie dorobku fonografii polskiej, mającej istotne znaczenie w badaniach kultury muzycznej.

Efektom będzie rejestr około 7 tys. opisów z zakresu fonografii, który w postaci bazy planuje się udostępnić na portalu SBP. Realizacja zadania rozpoczęła się w czerwcu 2016 r. i potrwa do końca 2017 r.

Zadanie pt.: „Źródła do badań fonografii polskiej od 1878 r. do czasów współczesnych” finansowane w ramach umowy 915/P-DUN/2016 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

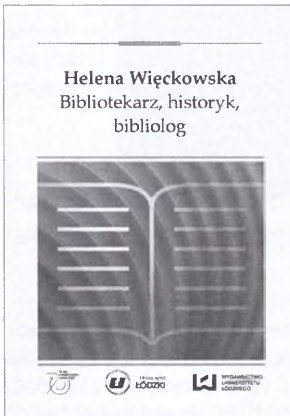

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Sygnaly

O NOWYCH PUBLIKACJACH

Helena Więckowska : bibliotekarz, historyk, bibliolog / pod red. Jadwigi Koniecznej i Małgorzaty Rządowolskiej. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015.

Niniejsza monografia poświęcona jest Profesor Helenie Więckowskiej (1897-1984), należącej do czołowych postaci powojennego bibliotekarstwa polskiego. Dorobek naukowy Profesor Więckowskiej to ponad 200 pozycji (rozprawy, artykuły, recenzje, hasła encyklopedyczne). Dwa-dzieścia jeden lat pełniła funkcję dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, a szesnaście lat kierowała Katedrą Bibliotekoznawstwa.

Monografia zawiera 10 artykułów przygotowanych przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej, Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej oraz Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego.

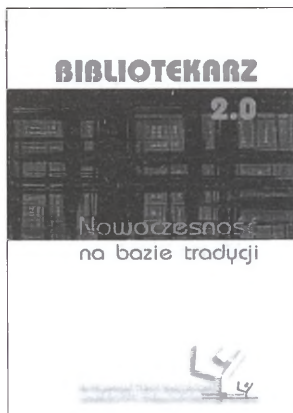
Część artykułów dotyczy osiągnięć Profesor Więckowskiej na polu bibliotecznym – omówiono jej działalność jako dyrektora BUŁ oraz przewodniczącej Sekcji Budownictwa IFLA, a także wkład w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Narodowej (zasób Biblioteki Batignolskiej i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie). Inne artykuły ukazują Profesor Więckowską jako badacza źródeł historycznych (opublikowanie korespondencji Joachima Lelewela) oraz dydaktyka i historyka. W pracy znalazło się również opracowanie dotyczące działalności Profesor w Polskim Stowarzyszeniu Kobiet z Wyższym Wykształceniem. Jeden z artykułów poświęcony jest zagadnieniu obserwacji i oceny działalności H. Więckowskiej przez aparat bezpieczeństwa PRL. Monografię zamykają dwa artykuły wspomnieniowe poświęcone H. Więckowskiej jako uczonemu i dyrektorowi. Przedstawiono tutaj opinie uczniów i współpracowników.

Profesor Helena Więckowska przyczyniła się też w dużym stopniu do rozwoju polskiej bibliologii i ukształtowania akademickiego systemu kształcenia bibliotekarzy.

Bibliotekarz 2.0 : nowoczesność na bazie tradycji / Stanisław Skórka, Michał Rogoż red. nauk.; Ewa Piotrowska współpr. – Kraków : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2015.

Termin bibliotekarz 2.0 występuje w literaturze amerykańskiej od 2005 r. Został wprowadzony i spopularyzowany przez Stephena Abrama. Bibliotekarz powinien prezentować nowoczesne i kreatywne podejście do kształtowania usług bibliotecznych, łatwość komunikacji z użytkownikiem, szybkość w podejmowaniu prawidłowych decyzji, otwartość na nowe trendy i wyzwania. Aktywność bibliotekarza nie powinna ograniczać się do biblioteki, ale obejmować też całą organizację, której biblioteka jest częścią. Zaprezentowane cechy bibliotekarza charakteryzują jedną z koncepcji ewolucji tego zawodu.

W niniejszej pracy zgromadzono artykuły na temat ewolucji zawodu w aspekcie tej właśnie koncepcji. Biblioteka 2.0 to nowy kierunek rozwoju instytucji, w której najważniejszy jest właściwie wykwalifikowany pracownik, posiadający wszystkie wspomniane cechy.

Pracę podzielono na działy: kultura informacyjna; biblioteka 2.0; wiedza, umiejętności, kompetencje.

Dział pierwszy stanowi wstęp do tekstów, które omawiają różnorodne aspekty pracy bibliotekarza. Artykuły poświęcone są kształceniu bibliotekarzy w XXI w., kulturze informacyjnej i laboratoriom wirtualnym.

W drugiej części przedstawiono zagadnienia, dotyczące praktycznych aspektów funkcjonowania nowoczesnej biblioteki (znaczenie Web 2.0 dla bibliotekarza, dostosowanie usług dla młodego użytkownika, innowacje w bibliotekach).

Trzecia część to zbiór artykułów, dotyczących komunikacji z instytucjami kultury, rozwoju zawodowego bibliotekarzy w procesie kształcenia także w połączeniu z innymi dyscyplinami. Problemy te poddano analizie m.in. na przykładzie bibliotek czeskich i litewskich.

Artykuły zawarte w pracy omawiają aktualne i niezwykle istotne kierunki rozwoju zawodu bibliotekarskiego w czasach dominacji sieci globalnej. Podkreślają wartość cech ważnych w zawodzie – wiedzę, umiejętności i kompetencje.

Warzyńska, Agnieszka. Oblicze e-prasy w cyberprzestrzeni / Agnieszka Warzyńska. – Częstochowa : Agnieszka Warzyńska, 2015.

Książka Agnieszki Warzyńskiej poświęcona jest e-prasie w cyberprzestrzeni. Autorka przedstawia prasę jako nowe medium, ukazujące się w wersji cyfrowej. Rynek e-prasy rozwija się, zwiększając się możliwości korzystania z tych zasobów. E-wydania są mniej kosztowne (brak kosztów druku, papieru, dystrybucji). Dla wielu użytkowników jest to szybki i wygodny sposób dotarcia do publikacji.

Omówiono powstanie i rozwój prasy elektronicznej, historię tekstów elektronicznych w Polsce i na świecie oraz regulacje prawne, dotyczące prasy cyfrowej. Przedstawiono zalety i wady e-wydań.

W pracy podano informacje o sprzedaży prasy cyfrowej w Polsce na podstawie danych Związku Kontroli Dystrybucji Prasy. Przedstawiono elektroniczne systemy dystrybucji i formy upowszechniania.

Autorka omówiła prognozy i obawy w związku z publikowaniem prasy w internecie.

Pracę uzupełnia bibliografia, wykaz aktów prawnych, indeks nazwisk i czasopism.

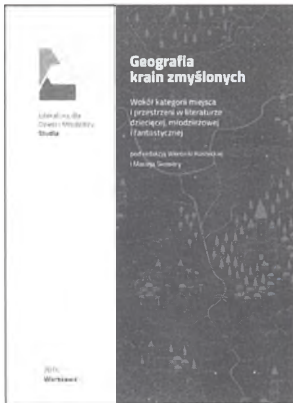
LIDIA BĄKOWSKA

Zapraszamy do V Salonu Bibliotek

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, we współpracy z Fundacją Historia i Kultura, organizuje V Salon Bibliotek na XXV Targach Książki Historycznej, które odbędą się w dniach 24-27 listopada 2016 r. na Zamku Królewskim w Warszawie.

W trakcie trwania V Salonu zorganizowane zostaną: seminarium pt.: „Źródła do badań – małe ojczyzny niezwykłych ludzi”, spotkania autorskie, imprezy dla najmłodszych zachęcające do czytania, w tym m.in. inscenizacja teatralna pt.: „Interaktywne spotkanie z książką”.

Z OFICYNY WYDAWNICZEJ SBP

Geografia krain zmyślonych: wokół kategorii miejsca i przestrzeni w literaturze dziecięcej, młodzieżowej i fantastycznej / pod red. Weroniki Kosteckiej i Macieja Skowery; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; we współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2016. – 360 s. – (Literatura dla Dzieci i Młodzieży: Studia / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; 7).

Publikacja zawiera dwadzieścia jeden artykułów od tekstów o charakterze teoretycznym, rozważań o charakterze historycznym, poprzez teksty podejmujące zagadnienia topografii konkretnych miejsc istniejących realnie, rozważania o ilustracjach książkowych, po studia przypadków – interpretacji konkretnych utworów – rozpatrywanych

w szerszym kontekście metodologicznym. Napisane z nowatorskością przesłań, świeżością interpretacji. W książce można znaleźć teksty omawiające m.in. literacką mapę miejsc nieistniejących, geografię Holocaustu w literaturze dla dzieci i młodzieży, geograficzno-literacki szkic piórkami (Kunzischer Riss) – mapę berlińskiego i fantastycznego świata E. T. A. Hoffmanna, Toruń w literaturze dla dzieci, transformacje Londynu w fantastyce dziecięcej i młodzieżowej, mapę, miejsce i przestrzeń w ilustracji książkowej, heterotopię w ikonotekście skandynawskich książek obrazkowych, dziecięcych uciekinierów do „piątej strony świata” w prozie Adama Bahdaja dla dzieci i młodzieży, bohaterki współczesnych powieści dystopijnych dla młodzieży i przestrzeń, w której żyją, kobietę w przestrzeni baśni braci Grimm, zwierzęcą topografię w *Podróżach Guliwera* Jonathana Swifta, mikroprzestrzeń w powieści Erazma Majewskiego *Doktor Mucholąpski*, studium przypadku: *Omega* Marcina Szczygielskiego.

Jaworek, Marta. Mit dziecka: Korczak, Nietzsche, Zaratustra / Marta Jaworek; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; we współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2016. – 195, [1] s. – (Literatura dla Dzieci i Młodzieży: Studia / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; 6).

Autorka prezentuje twórczość Janusza Korczaka jako część spuścizny literackiej Młodej Polski. Problemy poruszane w jego utworach kierowanych do młodego adresata jako wyraz uniwersalności, mogą odnosić się do każdego czytelnika bez względu na wiek. Poprzez filozoficzną rozprawę Nietzschego autorka wskazuje na wartości Korczakowskich idei, przedstawione w jego utworach. Przełamuje pogląd, że literacka spuścizna Korczaka ma być kierowana głównie do dzieci,

tak jak jest powszechnie uważane w świadomości czytelnicznej.

Autorka rysuje portret literacki Janusza Korczaka na tle pisarzy młodopolskich, analizując ujęcie jego tekstów i charakteryzując jego poszczególnych bohaterów wskazuje na specyfikę tej literatury, jej mityczność, filozofię i ideologię – Korczakowską przewrotność interpretacji.

Rozprawę uzupełniają bogata bibliografia podmiotowo-przedmiotowa i indeks.

Zarządzanie zasobami niematerialnymi bibliotek w społeczeństwie wiedzy: praca zbiorowa / pod red. Mai Wojciechowskiej. – Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2016. – 407, [1] s.: il. – (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich; 92).

W książce zebrano w sześciu częściach, referaty dotyczące zarządzania niematerialnych zasobów – zagadnienia ważnego dla współczesnych bibliotek.

Cztery pierwsze teksty (Wykorzystanie teorii zasobowej w praktyce i teorii zarządzania bibliotekami) odnoszą się do zarządzania niematerialnymi zasobami organizacyjnymi w bibliotece, ekologii informacji w tym zarządzaniu w społeczeństwie informacji i wie-

dzy, zachowań i trendów konsumenta na rynku usług bibliotecznych oraz metod pomiaru niematerialnych zasobów biblioteki.

W części drugiej (Zarządzanie kapitałem ludzkim) zgrupowanych zostało sześć tekstów omawiających problematykę zarządzania kapitałem ludzkim w bibliotekach, w tym zarządzanie talentami jako metoda wzbogacania zasobów niematerialnych biblioteki a wiedza użytkowników jako zasób biblioteki. Poprzez przykład bibliotek koszalińskich wskazano znaczenie motywacji w zarządzaniu zasobami ludzkimi.

Teksty części kolejnej (Komunikacja i relacje) omawiają mediacje i negocjacje jako sposoby rozwiązywania sporów pracowniczych, rolę Międzynarodowej Sieci Bibliotekarzy w ich rozwoju zawodowym, społeczność Wielkiej Ligi Czytelników jako przykład współpracy międzyinstytucjonalnej, satysfakcję użytkownika jako podstawę budowania relacji z nowoczesną biblioteką uczelnianą na podstawie analizy wyników badań Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz dostosowanie oferty bibliotecznej do potrzeb osób niepełnosprawnych na podstawie stron internetowych wybranych bibliotek uniwersyteckich w Polsce.

Część czwarta (Kształtowanie wizerunku i zarządzanie marką biblioteki) zawiera siedem tekstów. Pierwszy z nich opisuje Noc Bibliotek w Lille jako przykład budowania pozytywnego wizerunku biblioteki. Następny, omawia wizerunek Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie wśród kontrahentów Wypożyczalni Międzybibliotecznej. Autorki kolejnych, ukazują budowanie marki na konkretnych przykładach działań: Sekcji Promocji Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteki Narodowej w zakresie Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej, Oddziału Promocji, Wystaw i Współpracy Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz budowanie reputacji biblioteki akademickiej w kontekście kształtowania księgozbioru.

W części piątej (Innowacyjność i zarządzanie zmianami w bibliotekach) zostało zawartych pięć tekstów o nowych tendencjach w zarządzaniu zasobami niematerialnymi w bibliotekach. Innowacyjne zarządzanie biblioteką akademicką zostało przedstawione na przykładach działań: Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie, Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Biblioteki Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego.

Ostatnia część (Zarządzanie nowymi technologiami, obsługa procesów) zawiera trzy teksty. Pierwszy wskazuje możliwości i bariery zastosowania technik eksploracji danych w ocenie zachowań i potrzeb użytkowników instytucji bibliotecznych. Drugi omawia metodę „zapytaj bibliotekarza” jako narzędzie wspierające budowę kompetencji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Końcowy tekst prezentuje nowe rozwiązania technologiczne Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej.

MARZENA PRZYBYSZ

Zamówienia: Wydawnictwo SBP (<http://www.sbp.pl/sklep>); sprzedaz@sbp.pl

PRAWO BIBLIOTECZNE

Ramy prawne bibliotek „nienazwanych”

Ustawa o bibliotekach różnicuje biblioteki, dzieląc je na różne kategorie. Podział taki ma wymiar nie tylko merytoryczny, ale także formalny, biorąc pod uwagę obszary zasad ustawowych, które do poszczególnych rodzajów bibliotek znajdują zastosowanie.

W tym kontekście można wszystkie biblioteki w pierwszej kolejności podzielić na dwa podstawowe zakresy: biblioteki „nazwane”, które zostały w sposób wyraźny wyodrębnione w ustawie o bibliotekach – poprzez poświęcenie im wydzielonych regulacji (por. rozdziały 4-9 ustawy o bibliotekach; wśród tych „nazwanych” bibliotek znajdują się m.in. biblioteki publiczne, szkolne i naukowe) oraz pozostałe biblioteki, które dla uproszczenia można określić mianem „nienazwanych”, gdyż ustawa o bibliotekach nie przypisuje im odrębnych nazw, a co za tym idzie nie reguluje ich statusu w szczególny sposób.

Brak formalnego rodzajowego wyodrębnienia nie oznacza, że „nienazwane” biblioteki nie wykazują żadnej specyfiki i nie mają odniesień ustawowych, biorąc pod uwagę ich normatywne zestawienie z bibliotekami „nazwanymi”, w tym publicznymi, czyli bibliotekami o podstawowym znaczeniu dla funkcjonującego w Polsce systemu bibliotecznego.

KLUCZOWA ROLA ORGANIZATORA BIBLIOTEKI

Art. 8 ustawy o bibliotekach dzieli organizatorów bibliotek na dwie grupy. Z jednej strony są to ministrowie i kierownicy urzędów centralnych

oraz jednostki samorządu terytorialnego, z drugiej zaś strony wszystkie pozostałe podmioty, czyli osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Organizatorami bibliotek „nienazwanych” są zasadniczo podmioty należące do drugiej z dwóch powyższych grup. Jest tak dlatego, ponieważ po pierwsze biblioteki, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego, z reguły należą do bibliotek „nazwanych” (są to głównie biblioteki publiczne oraz biblioteki szkolne). Po drugie natomiast państwowe biblioteki, tworzone na szczeblu centralnym, stanowią nieliczną grupę bibliotek.

Nie oznacza to, że organizatorzy należący do drugiej z wyszczególnionych powyżej grup, tworzą wyłącznie biblioteki „nienazwane”. Na przykład jedną z kategorii bibliotek naukowych są biblioteki, których organizatorami są szkoły wyższe, mające status osób prawnych.

Jeżeli chodzi o organizatorów bibliotek „nienazwanych”, wyszczególnionych w art. 8 ust. 3 ustawy o bibliotekach, to podstawową rolę wśród nich odgrywają niewątpliwie osoby prawne. Wynika to stąd, że z jednej strony osoby fizyczne bardzo rzadko decydują się na zakładanie swoich „prywatnych” bibliotek, z drugiej zaś strony jednostki

organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią w porównaniu z osobami prawnymi nieliczną grupę podmiotów (są to np. mające status przedsiębiorców spółki jawne).

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że biblioteki „nienazwane”, w przeciwieństwie do bibliotek „nazwanych”, mają z reguły charakter jednostek o fakultatywnym charakterze. Na przykład odnośnie do bibliotek publicznych ustawodawca nakazuje, aby gmina organizowała i prowadziła co najmniej jedną gminną bibliotekę publiczną, wraz z odpowiednią liczbą filii i oddziałów oraz punktów bibliotecznych (art. 19 ust. 2 ustawy o bibliotekach).

W przypadku większości podmiotów, którym ustawa przyznaje możliwość uzyskania statusu organizatora biblioteki, utworzenie biblioteki nie jest ich obowiązkiem. W praktyce tylko nieliczne z tych podmiotów decydują się na podjęcie działalności bibliotecznej.

Natomiast jeśli już określony podmiot zdecydował się na utworzenie biblioteki, podejmując stosowną decyzję w tym zakresie, czyli wyrażając wolę stania się organizatorem biblioteki, decyzja ta skutkuje określonymi obowiązkami, związanymi z uruchomieniem i prowadzeniem działalności przez nową bibliotekę, w szczególności polegającymi m.in. na zapewnieniu lokalu oraz środków na tę działalność (art. 9 ustawy o bibliotekach).

KONTEKST DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK „NIENAZWANYCH”

Działalność bibliotek „nienazwanych”, podobnie jak bibliotek w ogólności, rozpatrywać należy nie tylko w kontekście ustawy o bibliotekach, ale także ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (zwaną dalej „ustawą o działalności kulturalnej”), której przepisy stosuje się do bibliotek odpowiednio na podstawie odesłania z art. 2 ustawy o bibliotekach.

Biblioteki, zgodnie z art. 2 ustawy o działalności kulturalnej, uznawane są za jedną z form organizacyjnych działalności kulturalnej. Biblioteki mogą być tworzone i prowadzone nie tylko przez podmioty, specjalizujące się w prowadzeniu działalności kulturalnej. Art. 4 ust. 1 ustawy o działalności kulturalnej wyraźnie stanowi, że osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, których podstawowym celem statutowym nie jest prowadzenie działalności kulturalnej, mogą prowadzić taką działalność w szczególności w formie m.in. bibliotek.

W związku z powyższym biblioteki „nienazwane” można podzielić na: biblioteki tworzone przez podmioty, koncentrujące się na prowadzeniu działalności kulturalnej, np. przez działające w obszarze kultury fundacje i stowarzyszenia, oraz biblioteki tworzone przez inne, pozostałe podmioty, np. parafie, decydujące się na prowadzenie bibliotek dla potrzeb wiernych, mieszkających na ich terenie.

Analiza przepisów ustawy o bibliotekach prowadzi do wniosku, że biorąc pod uwagę aspekt działalności bibliotek „nienazwanych” przepisy te można pogrupować na trzy zakresy.

Po pierwsze są to przepisy, które do bibliotek „nienazwanych” nie znajdują zastosowania, ponieważ zostały odniesione wyraźnie do bibliotek „nazwanych”. Chodzi tu przede wszystkim o przepisy, regulujące poszczególne rodzaje bibliotek „nazwanych” (Rozdziały 4-9 ustawy o bibliotekach), ale nie tylko.

Na szczególną uwagę w tym kontekście zasługują przepisy, dotyczące ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Sieć ta obejmuje bowiem przede wszystkim biblioteki publiczne. Inne biblioteki, czyli także biblioteki „nienazwane”, mogą zostać do tej sieci włączone, jeśli pozytywnie rozpatrzone zostanie wnioski w tym zakresie (art. 27 ust. 2 i 3 ustawy o bibliotekach).

Jest to aspekt o tyle ważny, że do bibliotek „nienazwanych”, niewłączonych do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, czyli do większości spośród tych bibliotek, nie znajdują zastosowania przepisy, odnoszone do tej sieci (wchodzących w jej skład bibliotek), np. wymóg dotyczący zamieszczania w statucie biblioteki nazwy jednostki sprawującej nadzór merytoryczny nad jej działalnością (art. 11 ust. 3 pkt 3 ustawy o bibliotekach).

Druga grupa przepisów ustawy o bibliotekach to przepisy, które ze względu na ich ogólny charakter, czyli odnoszenie zawartych w nich regulacji do wszystkich bibliotek w ogólności, są istotne także dla bibliotek „nienazwanych”. Do przepisów tych należy np. art. 4 ustawy o bibliotekach, określający zadania bibliotek, art. 5 ustawy o bibliotekach, definiujący pojęcie materiałów bibliotecznych, czy też art. 15 ustawy o bibliotekach, przewidujący możliwość działania przy bibliotekach rad bibliotecznych lub innych organów doradczych i opiniodawczych.

Po trzecie część przepisów ustawy o bibliotekach znajduje do bibliotek „nienazwanych” tylko częściowe, odpowiednie zastosowanie. Jako przykład posłużyć może art. 14 ustawy o biblio-

tekach. W jego ust. 4 określony został, dotyczący wszystkich bibliotek, wymóg nadania bibliotece regulaminu, określającego warunki i zasady korzystania z niej.

Natomiast jeżeli chodzi o ust. 1-3 tego artykułu, regulujące zasadniczo kwestię odpłatności za usługi bibliotek, to z treści art. 14 ust. 1 ustawy o bibliotekach wynika, że zasada ogólnej dostępności i bezpłatności dotyczy tylko bibliotek,

których organizatorami są podmioty określone w art. 8 ust. 2 ustawy o bibliotekach, czyli bibliotek państwowych i samorządowych. Inne biblioteki, w tym biblioteki „nienazwane”, np. tworzone przez fundacje, mogą zatem wprowadzać i pobierać inne opłaty, niż określone w art. 14 ust. 2 ustawy o bibliotekach.

RAFAL GOLAT

▶▶ W KILKU SŁOWACH

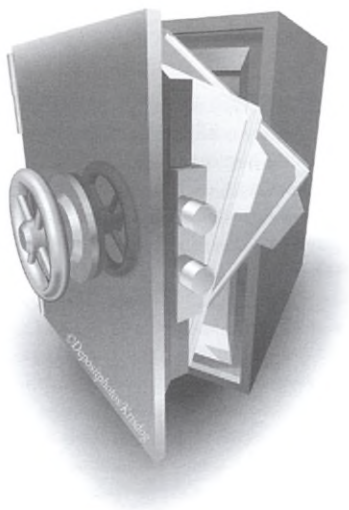
ZAPROSILI NAS

- Biblioteka Śląska w Katowicach na wernisaż wystawy i prelekcję Małgorzaty Wołodźko „Spacerem po ogrodach japońskich” (14.07.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie na otwarcie wystawy „Skarby Biblioteki – najcenniejsze zbiory WBP” (19.07.)
- Targi Książki, Murator Expo na uroczyste otwarcie 5. Nadmorskiego Pleneru Czytelniczego w Gdyni (29.07.)
- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, Zarząd Okręgu SBP na ceremonię wręczenia Nagrody im. Anny Platto za rok 2016 pracownikowi biblioteki publicznej z województwa lubelskiego wyróżniającemu się w pracy z młodym czytelnikiem (08.08.)
- Książnica Cieszyńska na wernisaż wystawy „Miejsca wyobrażane, miejsca odkrywane”. Obraz świata w dawnej książce ilustrowanej (12.08.)
- CBW im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie na otwarcie wystawy „Legiony Polskie 1914-1918” (12.08.)
- Fundacja Shalom na XIII Festiwal Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera” (27.08.-04.09.)
- MBP im. J.A. i A.S. Załuskich w Radomiu na uroczyste otwarcie nowej siedziby Filii bibliotecznej nr 1 (31.08.)
- MBP im. G. Daniłowskiego w Sosnowcu do udziału w 5. Edycji ogólnopolskiej akcji Narodowe Czytanie. W programie „Uczyt u Nerona” lektura fragmentów powieści *Quo vadis* H. Sienkiewicza (03.09.)
- Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej na wernisaż wystawy pt. „Rotmistrz Witold Pilecki 1901-1948” (05.09.)

- WBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie na otwarcie wystawy Muzeum UJ w Krakowie „Od lunety Galileusza do teleskopów kosmicznych” (07.09.)
- BP w Dzielnicy Włochy m.st. Warszawy na Jubileusz 80-lecia Biblioteki Publicznej we Włochach (09.09.)
- Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES, Biblioteka UKSW na uroczystą sesję plenarną z okazji Jubileuszu 25-lecia Federacji (13.09.)
- Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie na Jubileusz 25-lecia działalności i konferencję (14.09.)
- Organizatorzy XI forum FMB w Opolu na spotkanie młodych bibliotekarzy ph. „W bibliotece wszystko gra” (15-16.09.)
- Biblioteka Uczelniana Akademii Pomorskiej w Słupsku, PBW w Słupsku, ZO Pomorskiego SBP na V Ogólnopolską Konferencję Naukową „Ekologia informacji a kultura informacyjna społeczeństwa” (16.09.)
- Rada Towarzystw Naukowych PAN, Towarzystwo Naukowe Płockie na konferencję naukową „Czasopisma towarzystw naukowych” (16-17.09.)
- WBP im. E. Sukertowej-Biedrawiny w Olsztynie na konferencję Jubileuszową z okazji 65-lecia działalności (22.09.)

PUBLIKACJE OTRZYMANE

- Z Centralnej Biblioteki Rolniczej im. M. Oczapowskiego w Warszawie
Kultura Wsi. Ludzie-Wydarzenia-Przemiany. Kwartalnik popularnonaukowy CBR 2016, Lipiec, nr 10 (3), 126 s., fot. kolor. ISSN 2353-57-68

Ochrona danych osobowych w pracy bibliotekarza Doświadczenia i praktyka

Zasady przeprowadzania sprawdzeń ze zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami

Nowelizacja ustawy o ochronie danych osobowych spowodowała spore zamieszanie w informacjach dotyczących sposobów realizowania obowiązków administratorów danych (w skrócie ADO, tutaj Biblioteka ewentualnie Ośrodek Kultury – OK, gdy biblioteka jest w jego strukturach). Wynika to głównie z faktu, że ustawodawca skupił się na określeniu obowiązków administratora bezpieczeństwa informacji (ABI), którego może powołać ADO w celu zapewnienia ochrony odpowiedniego stopnia. Częściowo zakres czynności, który musi wykonywać administrator danych został określony przez wykluczenie: *W przypadku niepowołania administratora bezpieczeństwa informacji zadania określone w art. 36a ust. 2 pkt 1, z wyłączeniem obowiązku sporządzania sprawozdania, o którym mowa w art. 36a ust. 2 pkt 1 lit. a, wykonuje administrator danych*¹. Wspomniane zadania to: *zapewnianie przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych, w szczególności przez sprawdzanie zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami o ochronie danych osobowych oraz opracowanie w tym zakresie sprawozdania dla administratora danych*. Realizowanie tych obowiązków sprawia spore trudności administratorom danych. Po pierwsze dlatego, że zastanawiają się, czy brak wymogu przygotowania sprawozdania oznacza, że nie należy wykonywać go w ogóle, czy że może mieć dowolną formę. Dodatkowo zastana-

wiąją się, jak powinno być realizowane sprawdzenie, gdy nie ma ABI. Omówię zasady przeprowadzania sprawdzeń dla dwóch przypadków: gdy jest i gdy nie ma powołanego ABI.

SPRAWDZENIE ZE ZGODNOŚCI Z PRZEPISAMI OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH W BIBLIOTECE, KTÓRA NIE POWOŁAŁA ABI

O ile administrator bezpieczeństwa informacji otrzymał wyraźne wytyczne od ustawodawcy, w jaki sposób realizować swoje obowiązki w Rozporządzeniu Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie trybu i sposobu realizacji zadań w celu zapewniania przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych przez administratora bezpieczeństwa informacji (Dz. U. z 2015, poz. 745 ze zm.), to administrator danych nie za bardzo wie, jak ma przeprowadzić sprawdzenie. W tej sytuacji zdecydowanie polecam skorzystanie z wytycznych w zakresie przeprowadzania sprawdzenia przez ABI określonych w przytoczonym powyżej rozporządzeniu. ADO przeprowadza dwa rodzaje sprawdzeń: planowane oraz doraźne. Planowe powinno zostać przeprowadzone przynajmniej raz do roku, doraźne przeprowadza się, po wystąpieniu incydentu bezpieczeństwa danych w celu ustalenia

przyczyny oraz środków zapobiegawczych. Planowane sprawdzenie powinno obejmować kontrolę:

- 1) opracowania i kompletności dokumentacji przetwarzania danych;
- 2) zgodności dokumentacji przetwarzania danych z obowiązującymi przepisami prawa;
- 3) stanu faktycznego w zakresie przetwarzania danych osobowych;
- 4) zgodności ze stanem faktycznym przewidzianych w dokumentacji przetwarzania danych środków technicznych i organizacyjnych służących przeciwdziałaniu zagrożeniom dla ochrony danych osobowych;
- 5) przestrzegania zasad i obowiązków określonych w dokumentacji przetwarzania danych.

Sprawdzenie systemów informatycznych ADO powinien przeprowadzić nie rzadziej niż raz na 5 lat (czyli nie ma obowiązku co roku).

Sprawdzenie może przeprowadzić dyrektor albo wyznaczone przez niego osoby. Zakres może obejmować wszystkie punkty i wszystkie obszary przetwarzania lub wskazane elementy i obszary. W tym zakresie ADO, który nie powołał ABI ma dużo większą swobodę niż ten który powołał ABI. Ustawa o ochronie danych osobowych zwalnia go z obowiązku przygotowania sprawozdania, jednakże powinien w jakiś sposób udokumentować przeprowadzenie audytu bezpieczeństwa informacji (choćaby po to, żeby udowodnić, że miało miejsce). Co do zasady, może zrobić to w formie notatki służbowej. Jeżeli w sprawdzeniu wzięły udział inne osoby (np. księgowy, informatyk), powinny podpisać się na sporządzonym dokumencie. Warto podkreślić, że udokumentowanie przeprowadzenia sprawdzenia doraźnego przeprowadzonego w związku z incydem bezpieczeństwa może być kluczowe dla wykazania, że administrator danych podjął odpowiednie środki techniczne i organizacyjne mające zapewnić, że podobna sytuacja nie będzie miała miejsca w przyszłości.

Administrator danych nie przekazuje wyników sprawdzenia do GODO, chyba że na jego wyraźny, pisemny wniosek. Nie przygotowuje się okresowych sprawozdań dla GODO. ADO przygotowuje podsumowanie audytu tylko i wyłącznie na własny użytek.

PRZEPROWADZANIE SPRAWDZEŃ W BIBLIOTECE, KTÓRA POWOŁAŁA ABI

W bibliotekach, które powołały ABI jest obowiązek przeprowadzania 3 rodzajów sprawdzeń:

1. Sprawdzenie planowe – według planu sprawdzeń, który ABI przygotowuje dla ADO w ramach danego roku kalendarzowego;

2. Sprawdzenie doraźne – w przypadku nieprzewidzianym w planie sprawdzeń, w sytuacji powzięcia przez administratora bezpieczeństwa informacji wiadomości o naruszeniu ochrony danych osobowych lub uzasadnionego podejrzenia wystąpienia takiego naruszenia;

3. Sprawdzenie w trybie określonym w art. 19b ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych – w przypadku zwrócenia się o dokonanie sprawdzenia przez Generalnego Inspektora.

WAŻNE! Sprawdzenie dla GODO przeprowadza się tylko na jego wyraźny, pisemny wniosek. Nie przesyła się okresowych sprawozdań z przeprowadzanych sprawdzeń, czy wypełniania przewidzianych przepisami obowiązków do GODO.

Zasady przeprowadzania sprawdzeń przez ABI określa Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie trybu i sposobu realizacji zadań w celu zapewnienia przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych przez administratora bezpieczeństwa informacji. ABI powinien pamiętać, że musi raz do roku przygotowywać plan sprawdzeń, który przedstawia administratorowi danych. ADO jest informowany o tym, jak i kiedy będą przebiegać sprawdzenia, ale formalnie nie ma na to żadnego wpływu. ABI informuje go, aby mógł przygotować instytucję do planowanej kontroli. Plan sprawdzeń zawiera co najmniej jedno sprawdzenie – ich liczba zależy od tego, czy administrator bezpieczeństwa informacji postanowi przeprowadzić jedno duże, kompletne sprawdzenie w ciągu roku (polecane w małych bibliotekach), czy kilka częściowych sprawdzeń. Ponieważ ABI nie może kontrolować sam siebie, do przeprowadzenia czynności może powołać inne osoby, które pomogą mu skontrolować obszary, za które jest sam odpowiedzialny. Sprawdzenie obejmuje przede wszystkim audyt aktualności dokumentacji, wystawionych upoważnień i ich ewidencji, umów powierzenia danych (o zasadach powierzenia można przeczytać w „Bibliotekarzu” nr 12 z 2015 r.), zabezpieczeń technicznych oraz organizacyjnych.

Sprawdzenie doraźne obejmuje tylko obszar związany z zaistniałym incydem. ABI powinien ustalić przyczynę powstania zdarzenia oraz podjąć środki zapobiegawcze.

Sprawdzenie dla GODO jest przygotowywane tylko na jego wyraźny, pisemny wniosek.

We wszystkich przypadkach ABI musi przygotować sprawozdanie ze sprawdzenia, które zawiera

- 1) oznaczenie administratora danych i adres jego siedziby;

2) imię i nazwisko administratora bezpieczeństwa informacji;

3) wykaz czynności podjętych przez administratora bezpieczeństwa informacji w toku sprawdzenia oraz imiona, nazwiska i stanowiska osób biorących udział w tych czynnościach;

4) datę rozpoczęcia i zakończenia sprawdzenia;

5) określenie przedmiotu i zakresu sprawdzenia;

6) opis stanu faktycznego stwierdzonego w toku sprawdzenia oraz inne informacje mające istotne znaczenie dla oceny zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych;

7) stwierdzone przypadki naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych w zakresie objętym sprawdzeniem wraz z planowanymi lub podjętymi działaniami przywracającymi stan zgodny z prawem;

8) wyszczególnienie załączników stanowiących składową część sprawozdania;

9) podpis administratora bezpieczeństwa informacji, a w przypadku sprawozdania w postaci papierowej – dodatkowo parafy administratora bezpieczeństwa informacji na każdej stronie sprawozdania;

10) datę i miejsce podpisania sprawozdania przez administratora bezpieczeństwa informacji.

W przypadku sprawdzenia doraźnego należy sprawozdanie przekazać ADO, jak najszybciej po zakończeniu czynności. Na przygotowanie sprawo-

zдания ze sprawdzenia planowego ABI ma 30 dni, a dla GIODO w terminie wskazanym we wniosku przysłanym przez Generalnego Inspektora. Co ciekawe w ustawie o ochronie danych osobowych oraz przepisach wykonawczych do niej jest rozbieżność w zakresie formy, w jakiej ma być przygotowane sprawozdanie. Przepisy wykonawcze dopuszczają zarówno formę papierową, jak i elektroniczną, natomiast w samej ustawie jest mowa o tym, że ABI podpisuje przygotowane sprawozdanie, co wyraźnie wskazuje formę papierową. Wskazane jest przygotowanie sprawozdania zgodnie z wymogami UODO, a więc w formie papierowej.

Na koniec podkreślam, że najważniejszą częścią sprawozdania ABI są zalecenia. Powinien nie tylko wskazać uchybienia, ale także przedstawić rekomendowane rozwiązania. ADO przyjmuje do wiadomości sprawozdanie i powinien zastosować rekomendacje ABI. Każde kolejne sprawdzenie planowe powinno rozpocząć się od kontroli naprawienia uchybień wykazanych przez poprzednie sprawozdanie.

Sprawozdania są przechowywane przez ABI, w przypadku jego odwołania przekazywane ADO.

SYLWIA CZUB-KIEŁCZEWSKA

PRZYPISY

- ¹¹ Ustawa o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2016, poz. 922 ze zm.)

POSTAKTUALIA

Teraz wstyd się przyznać, ale w początkach uprawiania tego zawodu nie informowałem nikogo, gdzie właściwie pracuję. Jeżeli ktoś pytał, to akurat bolały mnie uszy. Dopiero z czasem nabrałem odwagi, tuzi, oraz bezczelności, śmieiej ujawniając źródło (he, he) zarobkowania.

Z czasem niepotrzebnie. Celnik (byli tacy) na lotnisku w Heathrow pękał ze śmiechu słysząc, że facet – nie inwalida – zatrudnił się w bibliotece. Posmutniał, kiedy odgryzłem mu ucho.

Dzisiaj nie jestem z tego dumny. Mam na myśli nie ucho, lecz tchórzliwe zatajanie profesji.

Ale akurat widzę, że Wayne Wiegand, emerytowany profesor uniwersytetu w Tallahassee, napisał piękną książkę *Part of our lives*, z sugestią, że Amerykanie bardzo lubią swoje biblioteki i że są z nich dumni. Jasne: jak ktoś popracował w mieście o takiej nazwie, to już stać go na każdy obciach. A sympatią, z jaką wypowiada się o bibliotekach i bibliotekarstwie, jest w stanie sparaliżować każdego. Nawet jeżeli koloryzuje i kłamie. Profesorowie często tak robią.

No to może za przykładem, pokłamy sobie i my. W końcu też mamy swój Szczębrzeszyn. Że wykonujemy całkiem fajny zawód, a dookoła wszyscy obsypują nas różami. Bo niby dlaczego bajki miałby opowiadać tylko jakiś gość z Florydy. Bibliotekarstwo – jak grypa – wymiar ma przecież globalny.

JACEK WOJCIECHOWSKI

Janina Kościów

18.06.1929 – 20.06.2014

20 lipca minęły dwa lata od śmierci Janiny Kościów, jednej z najbardziej rozpoznawalnych i zasłużonych osobowości opolskiego bibliotekarstwa.

Janina Kościów, z domu Treter urodziła się 18 czerwca 1929 r. w Małogoszcy koło Kielc, w rodzinie inteligentnej. Edukację szkolną odbyła w Kielcach. W czasie wojny ukończyła pierwszą klasę gimnazjalną na tajnych kompletach, kolejne klasy – już po wojnie w żeńskim Gimnazjum Sióstr Nazaretanek, następnie w Liceum Pedagogicznym. Po zdaniu matury w 1949 r. studiowała historię na Uniwersytecie Wrocławskim. Pod koniec studiów zdecydowała o wyborze specjalizacji, która zaważyła na całym jej zawodowym życiu. Roczną specjalizację bibliotekarską ukończyła u prof. Antoniego Knota.

W 1952 r. przyjechała do Opola, gdzie z nakazem pracy rozpoczęła – trwającą 46 lat przygodę z bibliotekarstwem. Zatrudniona została w Miejskiej Bibliotece Publicznej, na stanowisku kierownika wypożyczalni. Opole, które stało się Jej domem do końca życia, zaczęło w latach 50 XX w. nabierać rozmachu i znaczenia w kraju. Jako nowa siedziba województwa rozpoczęło od powoływania i organizowania instytucji wojewódzkich, w tym biblioteki wojewódzkiej. O dalszych losach zawodowych Janiny Kościów, zdecydował fakt połączenia obu bibliotek. W 1955 r., już jako pracownica Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej, po ukończeniu kursu specjalistycznego w Bibliotece Narodowej i praktyki w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu objęła stanowisko bibliografa. Organizowanie od podstaw warsztatów bibliograficznego napotykało wówczas na wiele trudności. Na rynku wydawniczym brakowało drukowanych źródeł informacyjnych, a przede wszystkim materiałów uwzględniających specyfikę regionu opolskiego. Uzupełniając warsztat in-

formacyjny sporządzała całe mnóstwo kartotek tematycznych i bibliograficznych, zapoczątkowała tworzenie zbioru wycinków prasowych, była też autorką pierwszych poradników bibliograficznych. W 1965 r. została zatrudniona na stanowisku instruktora w Dziale Instrukcyjno-Metodycznym, gdzie – jak twierdziła – zdobyła właściwe ostrogi bibliotekarskie, nauczyła się tempa pracy i tego, że nie ma rzeczy niemożliwych. Opiekowała się placówkami bibliotecznymi w powiatach strzeleckim, krapkowickim, niemodlińskim i namysłowskim. Specjalizowała się w bibliografii, działalności informacyjnej bibliotek i tematyce regionalnej. Będąc instruktorem uczestniczyła w organizowaniu jednej z najbardziej spektakularnych i konsekwentnie przeprowadzonych przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną akcji kulturalnych – „Nieprzetarte szlaki”, Akcja miała na celu przecieranie drogi współczesnej polskiej literaturze i utrwalenie jej znajomości wśród mieszkańców nawet najdalej położonych wsi Opolszczyzny. Przedsięwzięcie trwało dziesięć lat (1963-1973), w ciągu których biblioteka zorganizowała ponad 2200 spotkań autorskich. Dzięki Janinie Kościów, wydarzenia te zostały zarejestrowane w licznych artykułach drukowanych zarówno w prasie bibliotekarskiej, jak i regionalnej. Autorka z właściwym sobie temperamentem oddawała atmosferę tamtych spotkań, wypunktowując zarówno przygody organizacyjne, sytuacje anegdotyczne, jak i ciekawsze rozmowy z ludźmi pióra.

Janina Kościów współtworzyła, wydawaną przez bibliotekę od 1956 r. poradnik zawodowy „Pomagamy sobie w pracy”. Wielokrotnie była członkiem Zespołu Redakcyjnego. Spod jej pióra wyszły liczne zestawienia bibliograficzne, prezentacje sylwetek zasłużonych bibliotekarzy, wywiady z pisarzami

i naukowcami, scenariusze imprez czytelniczych, dyskusje o książkach i humorystyczne felietony. Zapoczątkowała opracowywanie cyklu sylwetek pisarzy śląskich. Współpracowała z poradnikiem nawet na emeryturze. Czytała każdy numer i aby nie „zardzewieć”, podrzucała czasem jakiś artykuł, recenzję czy wywiad. Do swoich pierwszych sukcesów zaliczała wywiady z autorami książek, które mówiły o asymilacji ludzi na ziemiach odzyskanych – z Eugeniuszem Paukszta, Jerzym Korczakiem i Henrykiem Worcellem. Ostatni artykuł w „Pomagamy sobie w pracy” zamieściła w 2009 r. Drukowała też w „Poradniku Bibliotekarza” i „Bibliotekarzu”. Coraz częściej „pisywała” artykuły do prasy regionalnej i ogólnopolskiej. W prasie lokalnej – „Panoramie Powiatu Brzeskiego” recenzowała książki, m.in. Anny Anders-Nowakowskiej, Aleksandry Ziółkowskiej-Boehm, Stanisława Niciei, Henryki Wolnej Van-Das, a także tomiki poezji Wisławy Szymborskiej. Przez wiele lat swoje felietony prezentowała na antenie opolskiego radia. Pisanie stało się jedną z jej dominujących pasji życiowych. W wydawnictwie jubileuszowym, wydanym przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu w 2009 r., z okazji 80. rocznicy urodzin Janiny Kościów bibliografia Jej dorobku piśmienniczego liczy około 180 pozycji. Pisywała pod wieloma pseudonimami: Bibliotekarz szeregowy; Daniela; Niewiadomski Jan; Stańczyk. Za swoją aktywność publicystyczną, osiągnięcia w popularyzacji literatury pięknej i czytelnictwa wielokrotnie była nagradzana. Otrzymała odznakę „Srebrnego Pióra” miesięcznika „Kultura i Ty” (1986), wyróżnienie Życia Literackiego (1986) w konkursie „Ludzie Książki” z propozycją współpracy, nagrodę Funduszu Literatury za 1986 r. Posiadała honorowe członkostwo gazety regionalnej „Trybuna Opolska” i Polskiego Radia w Opolu.

W latach 1968-1974 kierowała Działem Udostępniania WiMBP. Jak twierdziła był to dla Niej czas najbardziej wyteżonej pracy. Zorganizowała kilkanaście filii bibliotecznych – zastała 9, zostawiła 23, w tym Oddział Muzyczny – prekursorski w skali kraju. Codziennie były analizy, szkolenia, przysposabianie nowych pracowników, a do tego remonty, przeprowadzki, skontra. Przede wszystkim jednak niezwykle prężna działalność kulturalna – organizacja setek spotkań literackich, imprez, konkursów, akcji czytelniczych, których była inicjatorką. Popierała twórczość młodych pisarzy z Koła Młodych ZLP / Oddział w Opolu prezentując ich społeczeństwu i umożliwiając start (m.in. znanym dziś i cenionym poetom Bogusławowi Żurakowskiemu, Janowi Goczolowi i wielu, wielu innym).

Pasją, którą mogła realizować, z racji pełnionej funkcji kierownika Działu Udostępniania była biblioterapia i organizacja bibliotek szpitalnych. Opole, jako jedno z nielicznych miast wojewódzkich, miało pełną sieć bibliotek szpitalnych. W każdym szpitalu, dzięki Janki determinacji i umiejętności pokonywania każdej przeszkody powstały albo filia biblioteczna, albo przynajmniej punkt biblioteczny udostępniający książki chorym. Przez szereg lat szkoliła kadry dla bibliotek szpitalnych, uczyła zasad biblioterapii, dzieliła się swoimi doświadczeniami pisząc do „Służby Zdrowia” i „Biblioterapeuty”. Brała czynny udział w pracach Krajowej Sekcji Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych SBP, przez dwie kadencje będąc jej wiceprzewodniczącą. Na zlecenie Ministerstwa Kultury i Sztuki redagowała zarówno programy szkoleń z zakresu biblioterapii i organizacji bibliotek szpitalnych, jak i organizacji form pracy z książką inwalidom słuchu i seniorom dla Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie. Każdego roku uczestniczyła w tych kursach jako wykładowca. Jednak w praktycznym działaniu swoją wiedzę w zakresie biblioterapii mogła wykorzystać dopiero znacznie później, będąc już na emeryturze.

W kolejnych latach pełniła funkcję kierownika Działu Gromadzenia, następnie ponownie powróciła na stanowisko kierownika Działu Udostępniania. W 1985 r. Wojewódzka Biblioteka Publiczna otworzyła nową filię biblioteczną, na owe czasy i w polskich warunkach bliską ideałowi. Kierowanie Filii nr 4 „Na Cyplu” powierzono Janinie Kościów, która wychodząc poza stereotypy klasycznych działań bibliotecznych zorganizowała tam prawdziwe centrum życia kulturalnego Opola. Filię prowadziła do emerytury, na którą przeszła w 1988 r.

Janina Kościów była człowiekiem wrażliwym i emocjonalnym, ale w swoich pomysłach konsekwentnym. Dla działań bibliotecznych, często burzących bariery czasu wydeptywała w nieskończoność wszystkie możliwe i niemożliwe ścieżki, aby pozyskać „ważne” osoby dla swoich idei, zdobyć ich akceptację, zarazić pomysłami i uzyskać pomoc na ich realizację.

W 1994 r. po kilku latach odpoczynku na emeryturze, nadszedł wreszcie czas na urzeczywistnienie, w praktyce swoich doświadczeń z zakresu biblioterapii i organizacji bibliotek szpitalnych. Podjęła się prowadzenia biblioteki szpitalnej w Wojewódzkim Specjalistycznym Zespole Neuropsychiatrycznym w Opolu. Szpital psychiatryczny był dla niej nowym wyzwaniem. Teoretycznie była doskonale przygotowana. Doświadczeń praktycznych naby-

wała stopniowo. Wprowadzając zasady biblioterapii indywidualnej i grupowej, kształtując księgozbiór, organizując warsztat pracy, uczyła się uwrażliwiać na ludzi stojących „za barierą”. Dziesięć lat pracy w bibliotece szpitalnej uważała za bardzo ważny rozdział w swoim życiu.

Przez wiele lat prowadziła zajęcia fakultatywne w liceach ogólnokształcących w Kędzierzynie-Koźlu i Opolu. Była też konsultantem i wykładowcą w Państwowym Ośrodku Kształcenia Korespondencyjnego Bibliotekarzy (POKKB), a przez 19 lat wykładała przedmioty zawodowe w Państwowym Studium Kulturalno-Oświatowym i Bibliotekarskim w Opolu.

Dla opolskich bibliotekarzy była wzorcem wychowania społecznikowskiego, dzisiaj już rzadko spotykanego. Umiała z powodzeniem łączyć obowiązki zawodowe z pracą społeczną. Pełniła różne funkcje w Zarządzie Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a w latach 1961-1965, 1981-1987, 1993-1996 była jego przewodniczącą. Przez kilkanaście lat była aktywnym członkiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej. Jako członek Rady Regionalnej współpracowała z opolskim oddziałem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Specjalizując się w tematach historii Śląska i pracy z książką prowadziła liczne wykłady na seminariach powiatowych. Była długoletnim członkiem Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska”.

Za pracę zawodową i społeczną była wielokrotnie wyróżniana licznymi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1977) oraz odznakami: „Zasłużonemu Opolszczyźnie” (1978), „Za Zasługi dla Miasta Opolu” (1972, 1979), „Zasłużony Działacz Kultury” (1978).

Osobny rozdział zainteresowań Janiny Kościów, to bibliofilstwo. Lubiła obcować z książką piękną, zbierała publikacje o wyraźnie bibliofilskim charakterze, często zdobione oryginalnymi, sygnowanymi ilustracjami, wydane jako egzemplarze rzadkie, numerowane. Należąc do Towarzystwa Przyjaciół Książki w Opolu, którego inicjatorem i prezesem był Roman Sękowski, znany w środowisku bibliofilskim kolekcjoner, wieloletni dyrektor WBP, nawiązała wiele cennych kontaktów i znajomości z bibliofilami nie tylko w kraju. W czasie swojego rocznego pobytu w Londynie zainteresowała się dorobkiem graficznym, typograficznym i drukarskim artysty książki na obczyźnie – Stanisława Gliwy. Dzięki znajomości, a później przyjaźni z żoną nieżyjącego już artysty – Marią, przybliżyła w swoich artykułach czytelnikom w kraju życiorys i osiągnięcia wielkiego typografa, którego na-

zwisko znane było w kręgu ludzi książki prawie na całym świecie.

Znane było jej zamiłowanie do turystyki. Uprawiała turystykę pieszą – chodziła w Tatry, Karkonosze, Gorce, знаła Beskidy. Uczestniczyła w rajdach pieszych Pracowników Kultury i Bibliotekarzy, jako kapitan opolskich drużyn. Kochała podróże. Zwiedziła wiele krajów europejskich. Nie omijała w odwiedzianych krajach bibliotek. Będąc poza krajem przysyłała korespondencje do prasy regionalnej i lokalnej. Opisywała w nich literackie spotkania w Londynie, przedstawiała wybitne osobowości polonii brytyjskiej, polskie ślady w Szkocji, wiele miejsca poświęciła Irlandii, do której kilkakrotnie, już na emeryturze wracała.

W pamięci nie tylko bibliotekarzy, ale i szerokiego grona przyjaciół, literatów, naukowców i rodziny pozostanie na zawsze wspomnienie uroczystego Jubileuszu z okazji 80. urodzin Janiny Kościów, który Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu zorganizowała 10 września 2009 r. Wzruszały przemówienia oficjalne i mniej oficjalne, wspomnienia, gratulacje i życzenia. Ukłonem dla wyjątkowej pasji życiowej Jubilatki – pisania, była wspomniana już wcześniej publikacja rejestrująca cały – jakże bogaty – dorobek publicystyczny, a dopełnieniem wzruszająca wystawa, która przedstawiała historię niezwykle barwnego życia entuzjastki bibliotekarskiej profesji, preferencje związane z wyborami zarówno życiowymi, jak i zawodowymi, życie rodzinne – miłość do córek i wnucząt, pasje i talenty.

Była osobą nieprawdopodobnie kreatywną i twórczą, potrafiącą mówić o sobie i serio i z humorem. Lubiła ludzi o podobnej determinacji i uporze. Pielęgnowała przyjaźnie, prowadziła niezwykle bogate życie towarzyskie.

Była ciekawa życia, dla niej każdy dzień był dobry na zmiany. Jej mottem życiowym był cytat G. B. Shaw'a:

*Czymże jest życie, jeśli nie szeregiem natchnionych szaleństw?
- Trzeba tylko umieć je popęlniać!
A pierwszy warunek: nie pomijać żadnej sposobności,
Bo nie zdarzają się do dzień.*

Janina Kościów zmarła 20 lipca 2014 r., w wieku 85 lat. Pochowana została na cmentarzu komunalnym w Opolu-Półwsi.

Pozostanie na zawsze w naszym sercu i wdzięcznej pamięci.

ANNA ŚLIWIŃSKA

■ KONKURS SBP NA NAJCIEKAWSZE WYDARZENIE ORGANIZOWANE W RAMACH TYGODNIA BIBLIOTEK 2016

Jury konkursu SBP na najciekawsze wydarzenie organizowane w ramach programu Tydzień Bibliotek 2016 przyznało: I nagrodę Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim (woj. lubuskie) za akcję Familijna gra miejska BI-GOS (Biblioteka inspiruje – gramy od stuleci); II nagrodę Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Melchiora Wańkowicza w Stalowej Woli (woj. podkarpackie) za akcję Literacki flashmob „Czytaj do woli!”; III nagrodę Miejskiej Bibliotece Publicznej w Legionowie (woj. mazowieckie) za akcję Z książką nam po drodze. Jury przyznało cztery wyróżnienia: Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej (woj. śląskie) za akcję Kryminalna noc w bibliotece; Gminnej Bibliotece Publicznej w Białaczowie (woj. łódzkie) za akcję Czytaj z nami do 4-tej w nocy!; Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Władysława Broniewskiego w Lubaczowie (woj. podkarpackie) za akcję Zainspiruj ich biblioteką; Sulęcińskiemu Ośrodkowi Kultury – Bibliotece Publicznej w Sulęcinie (woj. lubuskie) za akcję Biblioteka w plenerze. Nagrodzonym i wyróżnionym gratulujemy.

■ DIGITALIZACJA WYDAWNICTW SBP

SBP kontynuuje proces digitalizacji publikacji Wydawnictwa SBP. Celem obecnych zadań jest digitalizacja książek wydanych w serii „Nauka-Dydaktyka-Praktyka” w latach 2010-2015 oraz czasopism „Przegląd Biblioteczny” i „Zagadnienia Informacji Naukowej – Studia Informacyjne” za lata 2011-2015, wraz z utrzymaniem otwartego dostępu do nich. Zdigitalizowany zasób stanowić będzie uzupełnienie kolekcji cyfrowej obu czasopism i serii, dostępnej w Bibliologicznej Bibliotece Cyfrowej, prowadzonej przez Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW (www.bbc.uw.edu.pl) oraz w Archiwum Cyfrowym SBP ([wumcyfrowe\). Zadania są finansowane w ramach umowy 624/P-DUN/2016 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.](http://www.sbp.pl/archi-</p></div><div data-bbox=)

■ BADANIA FONOGRAFII POLSKIEJ

Członkowie Sekcji Fonotek ZG SBP rozpoczęli realizację zadania dotyczącego źródeł do badań fonografii polskiej od 1878 r. do czasów współczesnych. Będzie to pierwsza w kraju próba zarejestrowania publikacji i niepublikowanych prac naukowych poświęconych nagraniem polskich i polonijnych kompozytorów oraz wykonawców, firm fonograficznych działających na terenach polskich. Celem zadania jest także prezentacja i upowszechnianie dorobku fonografii polskiej.

■ KONGRES MIĘDZYNARODOWEGO STOWARZYSZENIA BIBLIOTEK MUZYCZNYCH IAML, RZYM 2016

W dniach 3-8 lipca 2016 r. w Rzymie odbył się 65. Kongres Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych IAML. Uczestniczyło w nim 18 osób z Polski reprezentujących 9 instytucji. Uczestnicy z Polski aktywnie uczestniczyli w Kongresie: wygłosili 10 referatów, zaprezentowali 2 plakaty podczas sesji posterowej oraz prowadzili 2 sesje tematyczne i spotkania robocze. Odbywały się zebrania grup i komitetów, w których Polska ma swoich przedstawicieli. Reprezentanci Narodowych Grup IAML, którzy tworzą Forum Przedstawicieli Narodowych (IAML Forum of National Representatives) spotkali się z Zarządem IAML. Forum prowadził Stanisław Hrabia, a Polską Grupę Narodową IAML oficjalnie reprezentowała Hanna Bias. Z kolei Ewa Hauptman-Fischer brała udział w zebraniu Komitetu Koordynacyjnego RISM. Polska Grupa Narodowa IAML w porozumieniu z władzami Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz ZG SBP złożyła oficjalny wniosek o organizację Kongresu IAML w Krakowie w 2019 r. Wniosek ten został

jednogłośnie zaaprobowany przez Zarząd IAML oraz uczestników Walnego Zgromadzenia. Innym punktem tegorocznego Walnego Zgromadzenia było ogłoszenie wyników wyborów do Zarządu IAML. Stanisław Hrabia, dotychczasowy wiceprzewodniczący IAML, został wybrany na stanowisko przewodniczącego IAML kolejnej kadencji. Przez najbliższy rok będzie pełnił w Zarządzie IAML funkcję prezidenta-elekta.

■ 82. KONGRES IFLA W COLUMBUS, OHIO 2016

14 sierpnia 2016 r. odbyło się oficjalne otwarcie Kongresu IFLA w Columbus w stanie Ohio w USA pod hasłem „Connection. Collaboration. Community”. Sesja otwierająca Kongres pokazała w przekroju najważniejsze osiągnięcia naukowe i techniczne dokonane w Stanach Zjednoczonych w ostatnich dwóch stuleciach. Na Kongresie specjalne stoisko miała Polska, która będzie gospodarzem Kongresu IFLA w 2017 r. we Wrocławiu. Polskie stoisko obsługiwaliby organizatorzy przyszłorocznego Kongresu: Miasto Wrocław, SBP oraz Biblioteka Narodowa. SBP reprezentowały: przewodnicząca Elżbieta Stefańczyk, wiceprzewodnicząca Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska oraz Joanna Golczyk – członek ZG SBP, koordynator wolontariuszy na Kongresie IFLA we Wrocławiu. SBP oferowało publikacje w języku angielskim prezentujące działalność SBP oraz gadżety reklamowe, plakaty z Tygodnia Bibliotek były elementem dekoracji. Polskie stoisko cieszyło się dużym zainteresowaniem uczestników Kongresu. Polscy organizatorzy przyszłorocznego Kongresu IFLA we Wrocławiu odbyli spotkanie organizacyjne z przedstawicielami IFLA. Na spotkaniu Elżbieta Stefańczyk, przewodnicząca SBP, w imieniu Komitetu Narodowego, podpisała Porozumienie o organizacji Kongresu IFLA 2017 we Wrocławiu. Ze strony IFLA Porozumienie podpisał Gerald Leitner, Sekretarz Generalny IFLA. Joanna Golczyk uczestniczyła w spotkaniach organizacyjnych i merytorycznych związanych z pracą amerykańskich wolontariuszy. Elżbieta Stefańczyk i Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska brały udział w posiedzeniach Zarządu Sekcji Management of Library Association (MLAS). Posiedzenia Sekcji poświęcone były działaniom w ostatnim roku oraz nowym projektom wspierającym aktywność stowarzyszeń na całym świecie. W drugim dniu, na zaproszenie przewodniczącej MLAS Barbary Schleih-

gen, SBP przedstawiło swoją działalność. Blisko 100-letnia aktywność Stowarzyszenia wzbudziła duże zainteresowanie uczestniczących w spotkaniu. W najbliższych miesiącach MLAS przygotowuje program na Kongres we Wrocławiu. Na tegorocznym Kongresie IFLA odbywa się równolegle wiele sesji i spotkań. Wśród referentów byli także przedstawiciele Biblioteki Narodowej. Dr Monika Mitera wygłosiła referat na Sesji Libraries and National Copyright Reform Initiatives, a Bogdan Filip Zerek na Sesji Preparing for disasters – methods and case studies for the safeguarding of documentary cultural heritage oraz na Sesji Quality management and preservation in the age of mass processing. W Kongresie brało udział 3500 uczestników, w tym blisko 1400 osób z USA. Z Polski przyjechało 18 bibliotekarzy. Najliczniej była reprezentowana Biblioteka Narodowa. Organizatorzy zaplanowali 229 sesji i roboczych spotkań, na których wygłoszono ponad 200 referatów. W wielu sesjach poruszano tematykę oferty bibliotek dla imigrantów, bezdomnych, mniejszości narodowych i kulturowych. IFLA przygotowuje zalecenia Guidelines for Library Service to People Experiencing Homelessness. W ostatnim dniu Kongresu odbyły się 2 spotkania robocze polskiego Komitetu Narodowego z przedstawicielami IFLA poświęcone organizacji Kongresu we Wrocławiu. Na sesji zamykającej Kongres wystąpił Prezydent Wrocławia Rafał Dudkiewicz, który zachęcał do przyjazdu do Wrocławia, prezentując historię i osiągnięcia miasta w zakresie kultury. Słowa Prezydenta wzmocnione zostały pokazem filmu o Wrocławiu. Przewodnicząca IFLA Donna Scheeder ogłosiła, że Kongres IFLA w 2018 r. odbędzie się w Malezji w Kuala Lumpur.

■ NAGRODA PREMIERA DLA PRACY WYDANEJ PRZEZ WYDAWNICTWO SBP

Rozprawa doktorska Bartłomieja Włodarczyka *Zastosowanie map tematów w językach haseł przedmiotowych na przykładzie języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej* otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów i znalazła się w prestiżowym gronie 25 najlepszych i najważniejszych dla nauki i gospodarki rozpraw doktorskich obronionych w Polsce w 2015 r. Praca została wydana przez Wydawnictwo SBP.

MARZENA PRZYBYŚ

Informacje dotyczące działalności Stowarzyszenia dostępne są także na
<http://www.sbp.pl/sbp/dzialalnosc>

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Rada Redakcyjna:

Jadwiga KONIECZNA (przewodnicząca),
Helena BEDNARSKA, Sylwia BŁASZCZYK,
Stanisław CZAJKA, Andrzej DĄBROWSKI,
Małgorzata JEZIEJSKA, Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelna:

Elżbieta STEFAŃCZYK
(tel. 600-433-877; e-mail: e.stefanczyk@sbp.pl,
e.stefanczyk@onet.pl)

Zastępca redaktora naczelnego:

Barbara BUDYŃSKA
(tel. 507-622-572; e-mail: b.budynska@sbp.pl)

Sekretarz redakcji:

Marzena PRZYBYSZ
(tel. 697-790-802; e-mail: m.przybysz@sbp.pl)

Redaktor techniczny:

Elżbieta MATUSIAK

Opracowanie graficzne i łamanie:

Robert LIS

Tłum. na jęz. angielski:

Małgorzata WALESZKO

Projekt graficzny:

Tomasz KASPERCZYK

Honoraria autorskie:

Małgorzata HOŁODOWICZ
(tel. 22 608-28-23; e-mail: finanse@sbp.pl)

Redakcja zastrzega sobie prawo do opracowania
redakcyjnego i skracania tekstów.

Wydawnictwo Stowarzyszenia
Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa,
ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 22 827-52-96
www.sbp.pl

Marta LACH – Z-ca Dyrektora Biura ZG SBP ds. wy-
dawnictw tel. 22 827 08 47, e-mail: m.lach@sbp.pl

Janusz NOWICKI – Doradca ds. wydawniczych
tel. 22 827-52-96, e-mail: wydawnictwo@sbp.pl

Konto SBP: Credit Agricole Bank Polska S.A.

46 1940 1076 3122 4176 0000 0000

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c.,
Kozierki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

Nakład: 1250 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

WARUNKI PRENUMERATY „BIBLIOTEKARZA”

„Bibliotekarz” dostępny jest w prenumeracie i w bez-
pośredniej sprzedaży w Biurze ZG SBP. Koszt prenumeraty
w 2016 r. to 180 zł. Zamówienia na czasopismo można składać
w ciągu całego roku, od dowolnego numeru pisma:

- za pośrednictwem e-sklepu SBP, pod adresem www.sbp.pl/prenumerata,
- telefonicznie pod numerem (22) 825 50 24 oraz (22) 608 28 26,
- faxem pod numerem (22) 825 50 24,
- e-mailem na adres: sprzedaz@sbp.pl,
- listownie na adres: Dział Sprzedaży SBP, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa.

Czasopismo dostępne jest także w wersji elektronicznej w serwisie IBUK oraz IBUK Libra <http://www.ibuk.pl/fizska/151684/bibliotekarz.html>

Przy zamówieniu większej liczby egzemplarzy proponujemy następujące rabaty:

- 2-6 egzemplarzy – 20%,
- 7-9 egz. – 25%,
- 10 i więcej egz. – 30%.

„Bibliotekarz” za lata 1991-2012 jest dostępny online w Archiwum Cyfrowym SBP (www.sbp.pl/wydawnictwa/archiwum_cyfrowe) oraz w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (<http://kpbc.umk.pl/dlibra/publicat-ion?id=17777>).

Numery archiwalne (od 2010 roku) do nabycia pod adresem: www.sbp.pl/sklep/bibliotekarz

Numery archiwalne (do 2012 roku) dostępne są bezpłatnie w Archiwum Cyfrowym SBP: www.sbp.pl/archiwumcyfrowe

Ważne dla Autorów publikujących w „Bibliotekarzu”

Autorzy pragnący publikować swoje teksty w „Bibliotekarzu” proszeni są o:

1. Przesyłanie tekstów w plikach w programie Word w formatach DOC lub RTF (odstęp 1,5 między wierszami), wykresy i tabele w programie Excel, a zdjęcia w formacie JPG w rozdzielczości 300 dpi na adres Wydawnictwa SBP (wydawnictwo@sbp.pl) lub bezpośrednio do redaktora naczelnego na adres: e.stefanczyk@sbp.pl. Teksty i fotografie powinny być podpisane.
2. Dołączanie do przysyłanych materiałów danych niezbędnych do wypłacenia honorarium oraz odprowadzenia podatku od honorarium do urzędu skarbowego. W tym celu oprócz imienia i nazwiska należy podać:
  - datę i miejsce urodzenia,
  - imiona ojca i matki,
  - adres domowy,
  - telefon kontaktowy, e-mail,
  - PESEL,
  - NIP,
  - nazwę i adres właściwy dla autora ze względu na miejsce zamieszkania urzędu skarbowego,
  - numer konta osobistego w banku w celu przekazania honorarium.
3. Stopień lub tytuł naukowy oraz miejsce pracy i pełniona funkcja do umieszczenia w notce o autorze.
4. Oświadczenie Autora o wyrażeniu zgody na bezpłatne publikowanie danego tekstu w internecie w związku z digitalizacją „Bibliotekarza”.

Rynek Książki w Polsce 2015

Kompendium wiedzy o rynku wydawniczo-księgarskim:

- analiza zmian, prognozy rozwoju poszczególnych segmentów rynku wydawniczego
  - prezentacje największych firm z branży (charakterystyka firm, informacje o obrotach, sprzedaży książek itd.)
  - liczne tabele i zestawienia, m.in. z wynikami badań czytelnictwa, danymi na temat wielkości produkcji wydawniczej, informacjami o nakładach książek
- przegląd najważniejszych wydarzeń jakie zaszły na rynku wydawniczo-księgarskim w okresie 2014-półowa 2015 roku
  - informacje o najważniejszych polskich targach książki oraz o instytucjach i organizacjach działających na rynku książki
  - kilkaset biogramów osób kształtujących polski rynek wydawniczy

Wydawnictwa 80 zł • Dystrybucja 40 zł • Poligrafia i Papier 50 zł
Targi, instytucje, media 40 zł • Who is who 50 zł

www.rynek-ksiazki.pl

NOWOŚCI WYDAWNICTWA SBP

Zapraszamy do sklepu (<http://www.sbp.pl/sklep>)

